

Προστατεύοντας τους Ευάλωτους

Η Αντιμετώπιση της Αμαρτίας της Εμπορίας Ανθρώπων και της Συγχρόνου Δουλείας

Μετάφραση: ▪ Μάξιμος Παφίλης, Επίσκοπος Μελιτηνής

▪ Λευκή Παπαχαράλαμπος

Λονδίνο 2021

Μετάφραση: ▪ Μάξιμος Παφίλης, Επίσκοπος Μελιτηνής

▪ Λευκή Παπαχαραλάμπους

Φιλολογική Επιμέλεια και Τελική Αναθεώρηση: ▪ Μάξιμος Παφίλης, Επίσκοπος Μελιτηνής

Προστατεύοντας τους Ευάλωτους. Η Αντιμετώπιση της Αμαρτίας της Εμπορίας Ανθρώπων και της Συγχρόνου Δουλείας.

(ISBN 978-1-3999-0269-4)

Όλα τα γραπτά άρθρα παραμένουν ιδιοκτησία των συγγραφέων τους (copyright).
Ιερά Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας

Λονδίνο 2021

Σημείωμα του Μεταφραστή

Αποτέλεσε μια ευλογημένη αφορμή να εντρυφήσουμε στο τραγικό ζήτημα της Ανθρωπίνης Δουλείας, η τιμητική πρόσκληση από τον Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας κ. Νικήτα, προκειμένου να αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα αυτό το σπουδαίο πόνημα. Πρόκειται για κείμενο ουσιαστικό, όχι μόνον αυστηρώς θεολογικό, αλλά βαθύτατα ανθρωποκεντρικό και συγχρόνως ελεγκτικό για την τρέχουσα κοινωνική πραγματικότητα.

Η προσπάθεια της μεταφράσεως υπήρξε επίπονη, όμως δεν συνέστησε μια ατομική και μοναχική πορεία. Οφείλεται δίκαιος έπαινος και ευγνωμοσύνη στην κυρία Λευκή Παπαχαλαλάμπους, μια συνεργάτιδα πολύτιμη και ουσιαστική, της οποίας η συμβολή απέβη καθοριστική. Επεξεργάσθηκε και μετέφρασε ένα εκτενές τμήμα του βιβλίου με ευαισθησία γλωσσική και ακρίβεια νοηματική, καθώς από κοινού εργαστήκαμε για να μορφοποιηθεί ορθά ο λόγος και να φανεί η τραγικότητα του φαινομένου.

Η οδυνηρή πραγματικότητα της συγχρόνου δουλείας και της στυγνής εμπορίας ανθρώπων δυστυχώς μαστίζει τον πολιτισμό μας ακόμα και σήμερα. Και εμείς; Συχνά εθελotuφλούμε και προσπερνούμε αδιάφοροι, αγνοώντας ότι δίπλα μας, στην «πολιτισμένη» καθημερινότητά μας, η ζώσα εικόνα του Θεού ευτελίζεται, γίνεται αντικείμενο αισχράς εκμεταλλεύσεως και χάνει την ιερότητά της. Αποτελεί ιδιαίτερα ευλογία, λοιπόν, που το έργο αυτό καθίσταται πλέον προσβάσιμο στο ευρύτερο ελληνόφωνο κοινό για να γνωρίζουμε και να μην έχουμε πια τη δικαιολογία της αγνοίας.

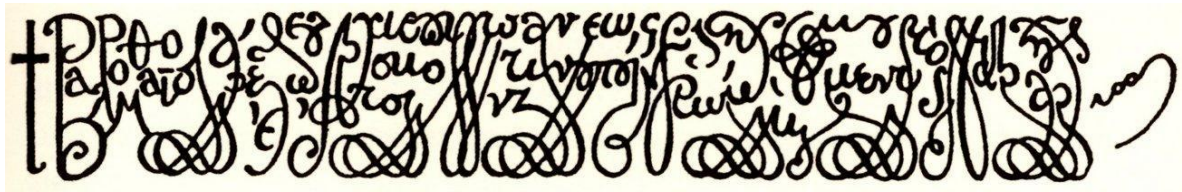
Σε αυτό το σημείο, η ποιμαντική αγωνία του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Θυατείρων τυγχάνει απολύτως έκδηλη. Δεν παραμένει αδρανής θεατής αλλά είναι ενεργός και δραστήριος, εκπροσωπώντας επαξίως το Οικουμενικό Πατριαρχείο σε διεθνή φόρουμ και συναντήσεις υψηλού επιπέδου. Εκεί ακριβώς όπου συζητούνται τα θέματα της ανθρωπίνης δουλείας, παρεμβαίνει με λόγο ουσιαστικό και με τη μαρτυρία της Ορθοδόξου Εκκλησίας, που βλέπει στο πρόσωπο κάθε πονεμένου ανθρώπου αυτόν τον Ίδιον τον Χριστό. Διότι το πρόβλημα δεν λύνεται με τυπικά ευχολόγια, αλλά απαιτεί γνώση, εγρήγορση και υπεύθυνη δράση. Ελπίζουμε η παρούσα μετάφραση να λειτουργήσει ως μια ουσιαστική αφορμή αφυπνίσεως για την προστασία των πλέον ευάλωτων.

Λονδίνο, Δεκέμβριος 2021

†Επίσκοπος Μελιτηνής Μάξιμος

Πίνακας Περιεχομένων

• Πρόλογος της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου.....	5
• «Ζητήσατε κρίσιν, ρύσασθε ἀδικούμενον»: Σκέψεις για τη Σύγχρονη Δουλεία Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας Νικήτας.....	8
• Η Ενημέρωση του Κοινού για τη Σύγχρονη Δουλεία: Ένα Εκπαιδευτικό Εργαλείο Dr. Petre Breazu.....	13
• Σύγχρονη Δουλεία: Νομικά Ζητήματα Ρένα Μέντη.....	21
• Ψυχολογικός και Ποιμαντικός Προσανατολισμός Δρ. Νικόλαος Σουβλάκης.....	31
• Εμπορία Ανθρώπων - Σύγχρονη Δουλεία: Η Φωνή ενός Εκπαιδευτικού Γεώργιος Τσιαπουρδής.....	39
• Σημείωμα της Ομάδας Εργασίας.....	51
• Υπόμνημα εικόνας.....	55
• Βιβλιογραφία.....	56

[Μετάφραση από την αγγλική γλώσσα: Μάξιμος Παφίλης, Επίσκοπος Μελιτηνής]

Ἱερώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Νικήτα, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Χαιρετίζομεν φιλαδέλφως τὴν παροῦσαν Συλλογὴν ἐπιλεγμένων κειμένων διὰ τὸ φλέγον ζήτημα τῆς δουλείας, ἢ ὅποια, δυστυχῶς καὶ κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὸ ὀλέθριον πρόσωπον αὐτῆς.

Ἡ χριστιανικὴ θεώρησις τοῦ ἀνθρώπου ἐξαίρει τοῦτον εἰς τὸν ὕψιστον δυνατὸν βαθμόν, ἀποδίδουσα εἰς αὐτὸν ἀπόλυτον ἀξίαν καὶ τιμὴν. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόρροιαν τοῦ δόγματος τῆς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ τοῦ «ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου» τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θείου Λόγου. «Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἱερὸν ὡς ἄνθρωπος, ᾧ φύσεως ἐκοινώνησεν ὁ Θεός» (Νικολάου Καβάσιλα, Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, PG 150, 649). Κατὰ συνέπειαν, τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον κέκτηται ἱερότητα ἀνεπίδεκτον οἰασδῆποτε ὀργανοποιήσεως ἢ θυσίας δι' οἷονδῆποτε σκοπόν. Ἡ χριστιανικὴ πίστις καταδικάζει πᾶσαν ὑποβάθμισιν, διάκρισιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀνθρώπου, θεωροῦσα τὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὸν πάσχοντα πλησίον ὡς προσβολὴν κατὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος ἵσταται ὑπεράνω τῆς ἐννοίας τῆς ἀνωνύμου μονάδος, τῆς ἀπλῆς βιολογικῆς ὄντοτητος ἢ τοῦ τυπικοῦ δείγματος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Συνιστᾷ πρόσωπον μοναδικόν, τὸν «ἡγαπημένον τοῦ Θεοῦ». Ἡ δουλεία, ἢ ἀκραία αὕτη παραβίασις τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, συνιστᾷ νέαν «εἰκονομαχίαν», πρᾶξιν στρεφομένην κατὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ὑπάρξει. Ἀντιβαίνει εἰς ἅπαντα τὰ θεμελιώδη ἰδεώδη τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως καὶ εἰς τὰς μείζονας ἀνθρωπιστικὰς ἀξίας τῆς ἱστορίας, χαρακτηριζομένη ὡς «ἔγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος» (Διακήρυξις Ὁρησκευτικῶν Ἑγερτῶν κατὰ τῆς Συγχρόνου Δουλείας, 2 Δεκεμβρίου 2014). Ἡ Οἰκουμενικὴ Διακήρυξις τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (12 Δεκεμβρίου 1948) διεκήρυξεν ἐμφατικῶς τὴν πλήρη ἀπαγόρευσιν τῆς δουλείας καὶ τοῦ δουλεμπορίου ὑπὸ ἀπάσας τὰς μορφὰς αὐτῶν.

Ἡ σύγχρονος δουλεία ἀποτελεῖ πεδῖον προκλήσεως, ἀπαιτοῦν τὴν κοινὴν σύμπραξιν θρησκευτῶν, κυβερνήσεων, Μὴ Κυβερνητικῶν Ὁργανώσεων καὶ παντὸς ἀνθρώπου καλῆς θελήσεως. Ἐπιβάλλεται ἰσχυρὰ κινητοποιήσεις, ἡ ὁποία μετουσιώνει τοὺς λόγους καὶ τὴν θεωρίαν εἰς πράξιν. Οἱ πιστοὶ καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέται καλοῦνται ἵνα συνεχίσωσι τὰς κοινὰς προσπάθειάς αὐτῶν ἀποφασιστικῶς, ὥστε ἡ λεγομένη «ἐπιστροφή τοῦ Θεοῦ» ἐν τοῖς καιροῖς ἡμῶν νὰ σηματοδοτήσῃ τὴν «ἐπιστροφήν τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης» καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀλληλεγγύης. Ἐνώπιον τῶν σοβαρῶν συγχρόνων προκλήσεων, αἱ θρησκεῖαι, αἱ ἱστορικαὶ αὗται πνευματικαὶ καὶ κοινωνικαὶ δυνάμεις, ὀφείλουσι παρέχειν κοινὴν μαρτυρίαν. Ὁ εἰλικρινὴς διαχριστιανικὸς καὶ διαθρησκευτικὸς διάλογος προάγει πάντοτε τὴν προσέγγισιν, τὰς κοινὰς πρωτοβουλίας καὶ τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν. Ἡ ἀληθὴς πίστις ἐμπνέει καὶ ἐνδυναμώνει τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, προσφέρουσα λύσεις ἀκόμη καὶ ὅπου τοῦτο φαντάζει ἀδύνατον.

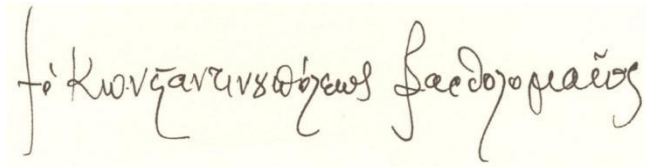
Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη 2016) ἀνεφέρθη κατηγορηματικῶς εἰς τὴν σύγχρονον «τραγωδίαν τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων» (Ἐγκύκλιος §18), καὶ εἰς τὰς «βιαίας μετακινήσεις πληθυσμῶν καὶ τὴν ἀθέμιτον διακίνησιν ἀνθρώπων» (Ἡ Ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, Β, § 2). Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀληθείας ὅτι ἡ θεώρησις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μεταχείρισις αὐτοῦ συνδέονται ἀρρήκτως, ἡ Σύνοδος διεκήρυξεν: *«Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ὅτι ἕκαστος ἀνθρώπος, ἀνεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, φυλῆς, φύλου, ἐθνικότητος, γλώσσης, ἔχει δημιουργηθῆ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ καὶ ἀπολαμβάνει ἴσα δικαιώματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Συνεπῆς πρὸς τὴν πίστιν αὐτήν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν δέχεται τὰς διακρίσεις δι' ἕκαστον ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ἐφ' ὅσον αὗται προϋποθέτουν ἀξιολογικὴν διαφορὰν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων»* (αὐτόθι, Ε, § 2).

Εἰς τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὸ κείμενον «Ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς: Τὸ κοινωνικὸν ἦθος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», τὸ ἐγκριθὲν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Ἰανουάριος 2020), προτρέπει τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς ὅπως «συμβάλωσιν εἰς τὴν προσπάθειαν ἐξαλείψεως τῆς συγχρόνου δουλείας εἰς ὅλας τὰς μορφὰς αὐτῆς, ἀνὰ τὴν ὑφήλιον καὶ διὰ παντός» (§ 65). Προσθέτει δὲ ὅτι εἰς τὴν πορείαν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ στόχου τούτου «ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν ταυτίζεται κυρίως μετὰ τοῦ πνεύματος τοῦ τρέφοντος αὐτήν: τῆς θεοποιήσεως τοῦ κέρδους, τοῦ διαχύτου συγχρόνου ἥθους τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τῶν ταπεινῶν ὠθήσεων τοῦ ρατσισμοῦ, τοῦ σεξισμοῦ καὶ τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ» (αὐτόθι).

Ἐπὶ τούτοις, συγχαίροντες τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι, ἀδελφὲ ἅγιε, διὰ τὴν ἐξαίρετον πρωτοβουλίαν τῆς παρούσης ἐκδόσεως καὶ εὐχαριστοῦντες τοὺς ἐλλογιμωτάτους συγγραφεῖς διὰ τὴν συμβολὴν αὐτῶν, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀναγνώστας τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης.

,βκα' Ἰουλίου κη'

Τῆς ὑμετέρας ἱερότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

A handwritten signature in Greek, reading "† Κωνσταντινουπόλεως βαρθολομαῖος". The signature is written in a cursive, flowing style on a light yellow background.

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως-Νέας Ῥώμης
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, ΔΙΟΡΘΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΔΙΚΙΑ: ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ

Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας Νικήτας

Από τη στιγμή της δημιουργίας του κόσμου και την επακόλουθη πτώση του ανθρωπίνου γένους, μαστιζόμαστε από τις οδυνηρές συνέπειες της αμαρτίας και της παραβάσεως. Η φύση, αποκομμένη πλέον από το Δημιουργό της, υποτάχθηκε στη φθορά και την παρακμή, ενώ οι άνθρωποι, διαρρηγνύοντας την κοινωνία τους με το Θεό, διδάχθηκαν να επιφέρουν πόνο ο ένας στον άλλον. Στα πρώτα κεφάλαια της Γενέσεως, διαβάζουμε για τη στυγερή δολοφονία του Άβελ από τον αδελφό του Κάιν, ένα παράδειγμα του πηγαίου κακού που δύναται να κυριεύσει την ανθρώπινη καρδιά. Χωρίς μετάνοια, η αδικία εξαπλώνεται και πολλαπλασιάζεται, εντεινόμενη σε νέα εγκλήματα με κάθε επερχόμενη γενιά.

Το επόμενο βιβλίο των Εβραϊκών Γραφών, η Έξοδος, φέρνει στο φως μια άλλη κακοποίηση που διαπράττεται εις βάρος της εικόνας του Θεού, του ανθρώπου, αλλά αυτή τη φορά διαβάζουμε για ένα έγκλημα που στρέφεται εναντίον ενός ολόκληρου λαού: την πρακτική της δουλείας. Διαβάζουμε για τα παθήματα των τέκνων του Ισραήλ και τη βία που υπέμειναν. Δυστυχώς, αυτή η συγκεκριμένη αδικία συνοδεύει την ανθρωπότητα διαχρονικά, παρόλο που σήμερα προσλαμβάνει νέες και πολύ διαφορετικές μορφές από εκείνες που συναντούμε στις βιβλικές αναφορές. Στις μέρες μας, η ραγδαία παγκοσμιοποίηση μέσω της τεχνολογίας και η ακόρεστη αναζήτηση του κέρδους έχουν δημιουργήσει νέες συνθήκες για την εμπορευματοποίηση και την υποβάθμιση των ανθρώπων, οι οποίοι εξακολουθούν να πωλούνται, να αγοράζονται, να γίνονται αντικείμενο συναλλαγής και να κακοποιούνται.

Στη συνείδηση πολλών, οι ημέρες της φανερής δουλείας τερματίστηκαν με τις επαναστάσεις και τα κινήματα καταργήσεώς της. Οι άνθρωποι επευφήμησαν τις νέες ελευθερίες που παραχωρήθηκαν σε όσους κάποτε κρατούνταν βίαια από τις αλυσίδες της σκλαβιάς. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι πως, ενώ ορισμένες μορφές δουλείας και σωματικών περιορισμών ίσως έχουν εξαλειφθεί (αν και ακόμη υφίστανται σε ορισμένες περιοχές του κόσμου), εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να βιώνουν τη φρίκη και τους εφιάλτες της αμαρτωλής εκμεταλλεύσεως. Στο πρόσφατα δημοσιευμένο βιβλίο της *"Stolen Lives: Human Trafficking and Slavery in Britain Today"*, η Louise Hulland γράφει: «Όταν ακούμε τη λέξη "δουλεία" τείνουμε να σκεφτόμαστε αλυσίδες και σωματικούς περιορισμούς. Εικόνες από βιβλία ιστορίας μιας εποχής που θεωρούσαμε ότι έχει παρέλθει ανεπιστρεπτί. Έναν άνθρωπο να κατέχει έναν άλλον. Κι όμως, στη σύγχρονη Βρετανία, η δουλεία υπάρχει σε πολλές διαφορετικές μορφές, ακριβώς μπροστά στα μάτια μας, και τα θύματα βρίσκονται συχνά σε κοινή θέα. Από τους άνδρες που πλένουν τα αυτοκίνητά μας για 6 λίρες μέχρι τις γυναίκες που βάζουν τα νύχια μας, από τους εφήβους που εμπλέκονται

σε συμμορίες ναρκωτικών μέχρι την οικιακή βοηθό του γείτονά μας, το φαινόμενο της συγχρόνου δουλείας βρίσκεται παντού γύρω μας».

Στην Ετήσια Έκθεση της Κυβερνήσεως για τη Σύγχρονη Δουλεία που δημοσιεύθηκε το 2018, ο τότε Υπουργός Εσωτερικών Sajid Javid υπολόγισε το οικονομικό κόστος για το Ηνωμένο Βασίλειο σε 4,3 δισεκατομμύρια λίρες για την περίοδο 2016/17. Είναι αδύνατον να προσδιορίσει κανείς την αξία της ανθρώπινης ζωής.¹

Μπορεί επίσης να νομίζουμε ότι η σύγχρονη δουλεία περιορίζεται στη βιομηχανία του σεξ, ενώ στην πραγματικότητα αναδύεται σε πολλούς τομείς και μεταλλάσσεται συνεχώς παράλληλα με τα μεταβαλλόμενα οικονομικά τοπία. Δημοσιογράφοι, ακαδημαϊκοί και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που ασχολούνται με τα ζητήματα της σύγχρονης δουλείας χρησιμοποιούν όρους όπως εμπορία ανθρώπων, καταναγκαστική εργασία, καταναγκαστικό γάμο, απαγωγή και εμπόριο οργάνων, για να αναφέρουμε μόνο μερικούς.

Οι διακεκριμένες συγγραφείς Stephanie Hepburn και Rita J. Simon επισημαίνουν τα εξής στην εισαγωγή του βιβλίου τους, *"Human Trafficking Around the World: Hidden in Plain Sight"*: «Ο όρος εμπορία ανθρώπων (*trafficking*) πυροδοτεί προκαταλήψεις. Η σωματεμπορία έχει λάβει μεγαλύτερη κάλυψη στα μέσα ενημέρωσης από την καταναγκαστική εργασία, οπότε οι άνθρωποι γενικά σκέφτονται αυτήν. Αλλά είναι το στοιχείο της μετακινήσεως που φαίνεται να προκαλεί σύγχυση στους περισσότερους, ακόμη και στους νομοθέτες. Το ρήμα *"traffic"*, σύμφωνα με το λεξικό *Merriam-Webster*, σημαίνει εμπορεύομαι ή ανταλλάσσω. Ωστόσο, το εμπόριο ανθρώπων δεν συνεπάγεται απαραίτητα μετακίνηση, και οι διεθνείς ορισμοί της εμπορίας ανθρώπων εξελίσσονται για να συμπεριλάβουν αυτό το γεγονός. Η ουσία της εμπορίας ανθρώπων έγκειται στο σκοπό της εκμεταλλεύσεως».²

Ενώ κάθε πόλη, περιοχή και χώρα θα εξετάσει αναγκαστικά αυτές τις μορφές εκμεταλλεύσεως από νομικής απόψεως και νομοθετικού πλαισίου, η Ορθόδοξη Εκκλησία, οι διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις και άλλοι θρησκευτικοί φορείς οφείλουν να αντιμετωπίσουν τις θεολογικές και ηθικές διαστάσεις της σύγχρονης δουλείας. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι μια εκκλησία δεν πρέπει να εμπλέκεται σε ζητήματα εκτός της «θρησκευτικής» της σφαίρας, ενώ άλλοι διατυπώνουν κατηγορίες για αδιαφορία απέναντι στην εκτεταμένη κοινωνική και υλική αδικία υπέρ πνευματικών λεπτομερειών. Ο Χριστιανισμός, όμως, δεν είναι ούτε μια ομάδα ακτιβιστών, ούτε ένα σύνολο θεωρητικών γνώσεων, είναι η πραγμάτωση του χαρμόσυνου μηνύματος του Ευαγγελίου και η επιθυμία να κομίσουμε τη χαρά της σωτηρίας όχι μόνο σε ολόκληρη την ανθρωπότητα, αλλά και σε ολόκληρο τον στοργικά δημιουργημένο κόσμο που κατοικούμε.

¹ Hulland, Louise, *Stolen Lives: Human Trafficking and Slavery in Britain Today*, Inverness: Sandstone Press, 2020, σ. 15.

² Hepburn, Stephanie και Rita J. Simon, *Human Trafficking Around the World: Hidden in Plain Sight*, Νέα Υόρκη: Columbia University Press, 2013, σ. 2.

Βεβαίως, σε αυτό ακριβώς το πνεύμα, η Α.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος ασχολήθηκε ενεργά με το πρόβλημα του περιβάλλοντος πριν από μερικές δεκαετίες, ευαισθητοποιώντας τους Χριστιανούς να διευρύνουν την αντίληψή τους ώστε να συμπεριλάβουν τη μέριμνα για την κτίση ως αναπόσπαστο μέρος του συνόλου της πνευματικής μας ευθύνης. Συνεχίζοντας σε αυτό το πνεύμα, ειδικά εν μέσω ραγδαία αναπτυσσόμενων τεχνολογικών δυνατοτήτων, παγκόσμιων οικονομικών μετατοπίσεων και βίαιων πολιτικών αναταραχών, ο σεπτός ηγέτης της Ανατολικής Ορθοδοξίας προχώρησε με τόλμη στη σύσταση μιας Ομάδας Εργασίας για τη Σύγχρονη Δουλεία, προκειμένου να δώσει τη φωνή του Οικουμενικού Θρόνου σε ανθρώπους που συχνά μένουν χωρίς φωνή και όνομα, παγιδευμένοι σε έναν ιστό εκμεταλλεύσεως. Η Ομάδα Εργασίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου για τη Σύγχρονη Δουλεία έχει φιλοξενήσει μέχρι σήμερα τρία διεθνή φόρα, καθένα από τα οποία συγκέντρωσε ένα ποικίλο φάσμα ακαδημαϊκών εμπειρογνομόνων, κυβερνητικών εκπροσώπων και ακτιβιστών. Επιπλέον, έχουν οργανωθεί αρκετά ενημερωτικά σεμινάρια σε τοπικό επίπεδο, για να φέρουν αυτά τα ζητήματα στο φως για τις ενοριακές κοινότητες.

Η ίδρυση αυτής της ομάδας εργασίας και το έργο αυτών των φόρα μπορεί να φαντάζουν ασήμαντα, ωστόσο, αποτελούν ένα σημαντικό βήμα για την Ορθοδοξία και για τους θρησκευτικούς ηγέτες που συμμετείχαν. Οι προσπάθειες του Οικουμενικού Πατριάρχη θα μπορούσαν να εξεταστούν υπό το πρίσμα των ακόλουθων λόγων, παρμένων από ομιλία που εκφώνησε ο Robert F. Kennedy στη Νότια Αφρική το 1966: *«Κάθε φορά που ένας άνθρωπος υπερασπίζεται ένα ιδανικό, ή ενεργεί για να βελτιώσει τη μοίρα των άλλων, ή μάχεται ενάντια στην αδικία, στέλνει ένα μικρό κύμα ελπίδας, και αυτά τα κύματα, διασταυρούμενα από ένα εκατομμύριο διαφορετικά κέντρα ενέργειας και τόλμης, χτίζουν ένα ρεύμα που μπορεί να γκρεμίσει τα πιο ισχυρά τείχη καταπίεσεως και αντιστάσεως»*.³

Ενώ τα λόγια του αειμνήστου Robert Kennedy είναι σημαντικά στην περιγραφή της φυσικής πορείας και της επαγγελίας της ελπίδας, τι έχουμε να πούμε εμείς για τις Φλόγες της Πεντηκοστής, οι οποίες κατοικούν στην Εκκλησία και «κινητοποιούν ανεξάντλητες δυνάμεις αγάπης και αλληλεγγύης»;⁴ Έχουμε τη δυνατότητα και το προνόμιο να θέσουμε αυτές τις δυνάμεις σε λειτουργία. Σε ποιο έργο πρέπει να επιδοθούμε εμείς οι Χριστιανοί; Η Αγία Γραφή είναι γεμάτη με κατευθύνσεις επί του θέματος. Από τα ηχηρά λόγια του μεγάλου Προφήτη Ησαΐα, ο οποίος διακήρυξε με την απλούστερη προσταγή: *«ἐκζητήσατε κρίσιν, ρύσασθε ἀδικούμενον»* (Ησ. 1, 17), μέχρι τα λόγια του Ιακώβου του Αδελφοθέου: *«θρησκεία καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου»* (Ιακ. 1, 27).

Εάν η Εκκλησία παραμένει αδιάφορη στον πόνο, τότε δεν εκπληρώνει το πλήρωμα της αποστολής της. Η αδιαφορία, η οποία γεννάται από την αγνωμοσύνη, πρέπει να κατανοηθεί ως μία από τις μεγαλύτερες αμαρτίες. Είναι, ασφαλώς, απαράδεκτο στα μάτια

³ Παρατίθεται στο Hulland, σ. 267.

⁴ Βαρθολομαίος, Οικουμενικός Πατριάρχης, «Sins Before Our Eyes: Opening Address By His All-Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew», <https://ec-patr.org>.

του Θεού να επιδεικνύουμε αδιαφορία για την αδικία και τον πόνο που επιβάλλονται στον πλησίον μας, ενώ οι δικές μας ανάγκες και ανέσεις έχουν καλυφθεί. Ο Προφήτης Ιερεμίας είπε τα εξής: *«Ὁ ὁ οἰκοδομῶν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ οὐ μετὰ δικαιοσύνης καὶ τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ οὐ ἐν κρίματι, παρὰ τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐργᾶται δωρεὰν καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὐ μὴ ἀποδώσει αὐτῷ. Ὁ λέγων, ὠκοδόμησα ἑμαυτῷ οἰκίαν σύμμετρον, ὑπερῶα ῥίπιστά, διεσταλμένα θυρίσιν, ἐξυλωμένα ἐν κέδρῳ καὶ κεχρισμένα ἐν μίλτῳ»* (Ιερ. 22, 13-14). Είναι αυτό το ίδιο μήνυμα που διακηρύσσεται στην Εκκλησία σήμερα από τον Οικουμενικό Πατριάρχη, ταραάζοντάς μας από την αδιαφορία μας και υπενθυμίζοντας ότι οι πράξεις μας ενώπιον του Θεού ηχούν δυνατότερα από τα λόγια μας.

Θα ήθελα να κλείσω με τη μαρτυρία που κατέθεσε μια ομιλήτρια σε ένα από τα εκπαιδευτικά μας σεμινάρια, το οποίο έλαβε χώρα στη νότια Καλιφόρνια. Η νεαρή γυναίκα ξεκίνησε την αφήγησή της δηλώνοντας: «Δεν είμαι περήφανη για τη ζωή μου, αλλά πρέπει να σας πω την ιστορία μου». Άρχισε να εκθέτει σταδιακά τα θλιβερά γεγονότα του βίου της. Πριν από μερικά χρόνια, ο «φίλος» της είχε αρχίσει να την κακοποιεί στο σπίτι και τελικά, μέσω συναισθηματικού εκβιασμού, άρχισε να την εκδίδει στους φίλους του. Καθώς οι απαιτήσεις του αυξάνονταν, το ίδιο συνέβαινε και με τις απειλές του, ειδικά για την άσκηση σωματικής βίας στην οικογένειά της αν εκείνη δεν συμμορφωνόταν. Δεν είχε άμεση συνείδηση ότι είχε εισέλθει στον κόσμο της πορνείας και χρειάστηκε χρόνος για να αναγνωρίσει σε πόσα επίπεδα την εξαπατούσε ο «φίλος» της. Μόνο μετά από αρκετά χρόνια διαβίωσης μέσα σε αυτόν τον εφιάλτη βρήκε το θάρρος και τη δύναμη να δραπετεύσει.

Μόλις ελευθερώθηκε, η πραγματικότητα έγινε αισθητή και συνειδητοποίησε ότι δεν είχε πού να πάει και σε ποιον να στραφεί. Σε αυτή τη στιγμή της απελπισίας και της ανάγκης, επέλεξε να αναζητήσει καταφύγιο σε μια εκκλησία και να λάβει βοήθεια από έναν ιερέα. Η ομιλήτρια μας τόνισε με έμφαση ότι είχε αποφασίσει να αποδράσει όχι τόσο για τον εαυτό της, όσο για χάρη των δύο παιδιών της.

Στη συνέχεια της ομιλίας της παρέθεσε μια ακόμη διήγηση, αναφερόμενη αυτή τη φορά σε μια γνωστή της, μια νέα γυναίκα η οποία αφιέρωνε ώρες στο διαδίκτυο, επισκεπτόμενη ψηφιακούς χώρους συνομιλίας για να γνωρίσει ανθρώπους και να μιλήσει για τη ζωή της. Η νεαρή ανέπτυξε μια «φιλία» με έναν νεαρό άνδρα, συνομήλικό της, και άρχισαν να επικοινωνούν σε τακτική βάση. Σε κάποιο σημείο της επικοινωνίας τους, ο συνομιλητής της ζήτησε να του στείλει φωτογραφίες της, πράγμα που εκείνη έκανε. Χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία και εφαρμογές, ο «φίλος» μπόρεσε να εντοπίσει με ακρίβεια τον τόπο κατοικίας της. Μια μέρα, η κοπέλα έλαβε ένα μήνυμα που έλεγε: *«Έλα, βγες έξω να γνωριστούμε. Είμαι στην είσοδο του σπιτιού σου»*. Εκείνη προχώρησε προς τα έξω, όπως της ζητήθηκε. Στο σημείο εκείνο βρήκε ένα σταθμευμένο αυτοκίνητο. Καθώς πλησίασε, είδε έναν ηλικιωμένο κύριο να κάθεται στη θέση του οδηγού. Όταν έφτασε στο παράθυρο, εκείνος σήκωσε ένα όπλο, τη σημάδεψε και της είπε χαρακτηριστικά: *«Μπες στο αμάξι, αλλιώς θα μπω μέσα και θα σκοτώσω τη μητέρα σου»*.

Αυτή ήταν η βίαιη είσοδος της στον κόσμο της δουλείας και της πορνείας. Η ομιλήτρια προχώρησε περιγράφοντας την τωρινή κατάσταση της ζωής της φίλης της. Το κύριο μέλημά της, ωστόσο, μέσα από την κοινοποίηση αυτών των ιστοριών, ήταν να καταστήσει σαφές στο ακροατήριο ότι αυτές οι αποτρόπαιες και εγκληματικές πράξεις αποτελούν αληθινά γεγονότα που αφορούν πραγματικούς ανθρώπους. Πρόκειται για θηριωδίες που λαμβάνουν χώρα στις σκοτεινές γωνιές των δικών μας κοινοτήτων και όχι για τη συναρπαστική, φανταστική πλοκή ενός βιβλίου ή μιας κινηματογραφικής ταινίας.

Θεωρώ ότι είναι άξιο ιδιαίτερας προσοχής και πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η διακονία της Εκκλησίας δεν αποτελεί απλώς μια ακόμη έκφραση κοινωνικής δικαιοσύνης ή ένα ιδιαίτερα εμπνευσμένο σύνολο πολιτικής ηθικής. Το βασικό κίνητρό μας εδράζεται σε κάτι πολύ βαθύτερο: στη θεώρηση του ανθρωπίνου προσώπου ως δημιουργηθέντος «κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν» Θεού, καθώς και στην απεριόριστη αγάπη και την αξιοπρέπεια που προσφέρεται δωρεάν από τον Δημιουργό σε όλους τους ανθρώπους. Όπως αποδεικνύεται διαχρονικά αληθές για τους Χριστιανούς στο πέρασμα της ιστορίας, αυτή η έμπνευση για προσφορά και διακονία δεν εξαρτάται από τα πρότυπα και τις αξίες μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, κοινότητας ή ενός ατόμου, αλλά πηγάζει από την επιθυμία να απολαύσουν όλοι οι άνθρωποι την πληρότητα και την ομορφιά της ζωής, να αντιμετωπιστούν οι πραγματικές πηγές της οδύνης όπου αυτό είναι δυνατόν, και να προσφερθεί παρηγοριά και θεραπεία σε έναν πληγωμένο κόσμο. Με αυτό το θεολογικό υπόβαθρο, η Εκκλησία βρίσκεται σε μοναδική θέση να υπερασπιστεί τα θύματα και τους επιζώντες κάθε μορφής σύγχρονης δουλείας, όχι για ίδιον όφελος, αλλά χάριν κάθε πολύτιμης ζωής που μπορεί να βοηθηθεί από ένα απλωμένο χέρι και μια ανοιχτή καρδιά.

Με αυτές τις σύντομες σκέψεις, η Ιερά Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας επιθυμεί να προσφέρει αυτό το μικρό φυλλάδιο προς μελέτη και προβληματισμό. Αποτελεί προσευχητική προσδοκία μου ότι αυτό το εκπαιδευτικό έργο, το οποίο συνιστά συνέχεια του οράματος, των προσπαθειών και των κατευθύνσεων του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου και της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, δεν θα περιοριστεί μόνο στην ενημέρωση γύρω από τις πραγματικότητες της σύγχρονης δουλείας, αλλά θα αποτελέσει πρόκληση και έμπνευση για βαθύτερο στοχασμό στις κοινότητές μας, ειδικώς για τις νεότερες γενιές. Καθώς μελετάτε, ας έχετε κατά νου το πνεύμα του αποσπάσματος από την εισαγωγή της Εγκυκλίου της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας: *«Ἡ Ἐκκλησία δέν ζῇ διά τόν ἑαυτόν της. Προσφέρεται δι' ὁλόκληρον τήν ἀνθρωπότητα, διά τήν ἀνύψωσιν καί τήν ἀνακαίνισιν τοῦ κόσμου εἰς καινοῦς οὐρανούς καί καινήν γῆν»* (πρβλ. Αποκ. 21, 1).⁵

⁵ «Εγκύκλιος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας», <https://www.holycouncil.org>.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ:

ΕΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

PETRE BREAZU

Στις ημέρες μας, ο αριθμός των ανθρώπων που τελούν υπό καθεστώς δουλείας είναι μεγαλύτερος από κάθε άλλη περίοδο της ανθρωπίνης ιστορίας. Αυτή η ανησυχητική αλλά και βαρύνουσα διαπίστωση προέρχεται από την κοινή διακήρυξη⁶ για τη σύγχρονη δουλεία, η οποία υπεγράφη στην Κωνσταντινούπολη την 7η Φεβρουαρίου 2016, από την Α.Θ. Παναγιότητα τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο και το Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπο Καντέρμπουρν κ. Ιουστίνο Ουέλμπι. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμοί προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακαδημαϊκοί διδάσκαλοι και θρησκευτικοί ηγέτες ανά την υφήλιο έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την καταπολέμηση της συγχρόνου δουλείας. Εντούτοις, αυτό το «έγκλημα κατά της ανθρωπότητας», όπως το περιγράφει ο Αγίατος Πάπας Ρώμης κ.κ. Φραγκίσκος, εξακολουθεί να επηρεάζει τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως, ανεξαρτήτως ηλικίας, φυλής, φύλου ή γεωγραφικής προελεύσεως. Στο παρόν κείμενο θα εξεταστούν εν συντομία ορισμένα ζητήματα που αφορούν τη σύγχρονη μάστιγα, τις διάφορες μορφές εκδηλώσεώς της, καθώς και τις κυρίαρχες υποθέσεις και παρανοήσεις που σχετίζονται με αυτό το κοινωνικό πρόβλημα.

Θα επισημανθεί το γεγονός ότι, ενώ ορισμένες ομάδες αποτελούν ευκολότερους στόχους για την εμπορία ανθρώπων λόγω της ήδη επισφαλούς κοινωνικοοικονομικής τους θέσεως, η σωματεμπορία πλήττει άτομα όλων των φύλων, από όλες τις γεωγραφικές περιοχές και από όλα τα κοινωνικά στρώματα. Με σκοπό την αφύπνιση της συνειδήσεως ότι η σύγχρονη δουλεία γενικώς, και η εμπορία ανθρώπων ειδικώς, δεν αποτελεί ένα μακρινό και μεμονωμένο φαινόμενο, θα υπογραμμιστούν ορισμένες από τις αφηγήσεις που περιβάλλουν τη σύγχρονη δουλεία, όπως αυτές απαντώνται στα διάφορα μέσα ενημερώσεως.

Οι Όψεις της Σύγχρονης Δουλείας

Διάφορες εκθέσεις εφιστούν την προσοχή στο γεγονός ότι 1 στους 200 ανθρώπους ζει υπό κάποια μορφή δουλείας. Υπολογίζεται ότι πάνω από 40 εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως είναι θύματα του σύγχρονου δουλεμπορίου, εκ των οποίων το ανησυχητικό

⁶ Η κοινή διακήρυξη υπεγράφη κατά τη διάρκεια του πρώτου διεθνούς Φόρουμ του Οικουμενικού Πατριαρχείου για τη Σύγχρονη Δουλεία, "Sins Before Our Eyes" [Αμαρτήματα ενώπιον των οφθαλμών μας], το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη (Φεβρουάριος 2017).

ποσοστό του 71% είναι γυναίκες ή κορίτσια, και σε μια ακόμη πιο οδυνηρή στατιστική, οι γυναίκες και τα κορίτσια αποτελούν το 99% των θυμάτων στην εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής. Η δημόσια εικόνα της συγχρόνου δουλείας συνδέεται συχνά με την εμπορία ανθρώπων στο πλαίσιο της βιομηχανίας του σεξ, ωστόσο, όπως θα δούμε, το φαινόμενο αναφέρεται σε πολλούς και διαφορετικούς τύπους αδικιών εις βάρος των ανθρωπίνων όντων.

Είναι πράγματι εγχείρημα δυσχερές το να επιτευχθεί μια ομοφωνία ως προς το τι ακριβώς συνιστά τη σύγχρονη δουλεία και ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της. Ως ένας γενικός όρος, περικλείει μια ποικιλία αδικιών, οι οποίες εκτείνονται από την καταναγκαστική ή φθηνή εργασία έως την καταναγκαστική εγκληματικότητα, τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη δουλοπαροικία. Ο ορισμός που παρέχεται από τα Ηνωμένα Έθνη αντιμετωπίζει αυτή την πολυπλοκότητα: *«Δουλεία είναι κάθε μορφή άσκησης εξουσίας επί ανθρωπίνων όντων που οδηγεί στην αναγκαστική εκμετάλλευση της εργασίας τους»*. Αυτή η συσχέτιση μεταξύ αναγκαστικής εργασίας και δουλείας είναι σήμερα ευρέως αποδεκτή, ανεξαρτήτως των μεταβλητών μορφών της. Οι μελετητές συμφωνούν ότι οι σύγχρονες μορφές δουλείας μοιράζονται τέσσερα χαρακτηριστικά: πρώτον, την εμπλοκή σοβαρής οικονομικής εκμεταλλεύσεως, δεύτερον, τη στέρηση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αξιοπρέπειας, τρίτον, την προϋπόθεση ελέγχου μέσω καταναγκαστικών ενεργειών, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής ή ψυχολογικής βίας, και τέλος, το παράνομο καθεστώς σε όλες τις χώρες, παρά την ευρεία εξάπλωση της πρακτικής αυτής υπό τη μία ή την άλλη μορφή. Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και τον Παγκόσμιο Δείκτη Δουλείας, εκτιμάται ότι ο αριθμός των θυμάτων κυμαίνεται μεταξύ 21 και 46 εκατομμυρίων ανθρώπων διαφορετικών ηλικιών, φύλων, φυλών και προερχόμενων από ποικίλες γεωγραφικές περιοχές.

Η πλέον κοινή δημόσια εικόνα της συγχρόνου δουλείας σχετίζεται με τα θύματα της βιομηχανίας του σεξ, αλλά το πρόβλημα υφίσταται και υπό άλλες μορφές. Θα απαριθμήσουμε εδώ τέσσερις από τις ευρύτερες κατηγορίες.

Η σωματεμπορία (sex trafficking) αποτελεί την πλέον συχνή μορφή και συνεπάγεται τη χρήση βίας ή άλλων καταναγκαστικών μέσων για τη στρατολόγηση ανθρώπων με σκοπό την πορνεία και τη σεξουαλική δουλεία. Αυτή η μορφή εμπορίας ανθρώπων αποτελεί την ταχύτερα αναπτυσσόμενη εγκληματική βιομηχανία και αποφέρει δισεκατομμύρια δολάρια στα δίκτυα διακινήσεως παγκοσμίως. Ζούμε σε μια κοινωνία η οποία χαρακτηρίζεται από έναν υπέρμετρο ερωτισμό, εν μέσω πολυπλόκων δικτύων πορνογραφίας και εκμεταλλεύσεως. Με απλά λόγια, επειδή υφίσταται η ζήτηση, οι διακινητές συμπληρώνουν την οικονομική εξίσωση προμηθεύοντας θύματα. Τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια αντιπροσωπεύουν πάνω από το 99% των θυμάτων στη βιομηχανία του σεξ, με το μέσο όρο ηλικίας των στρατολογημένων θυμάτων να κυμαίνεται μεταξύ 12 και 14 ετών. Ενώ οι άνδρες παρουσιάζονται συχνά ως οι κύριοι θύτες και καταναλωτές αυτού του κοινωνικού κακού,

η έρευνα καταδεικνύει ότι ένας σημαντικός αριθμός γυναικών εμπλέκεται αυξανόμενα στη σωματεμπορία ως στρατολόγοι νέων θυμάτων, προφανώς λόγω της δυνατότητός τους να κερδίζουν την εμπιστοσύνη άλλων γυναικών.

Η καταναγκαστική εργασία λαμβάνει ποικίλες μορφές και αναφέρεται στην άμισθη εργασία την οποία οι άνθρωποι αναγκάζονται να αναλάβουν υπό καθεστώς συνεχών απειλών, τιμωριών ή εκφοβισμού. Ορισμένα πιο προφανή παραδείγματα καταναγκαστικής εργασίας απαντώνται στην πλινθοποιία, στις φυτείες κακάο ή ζαχαροκάλαμου, στην παραγωγή βαμβακιού ή στην αλιευτική βιομηχανία. Ωστόσο, η οικιακή δουλειά περιλαμβάνεται επίσης σε αυτή την κατηγορία και αποτελεί στην πραγματικότητα μία από τις πιο κρυφές μορφές της συγχρόνου δουλείας. Είναι μάλλον δύσκολο να εκτιμηθεί ο αριθμός των ανθρώπων που είναι θύματα καταναγκαστικής οικιακής εργασίας, διότι αυτές οι πρακτικές λαμβάνουν χώρα κατά κύριο λόγο πίσω από κλειστές θύρες. Στην Ευρώπη και μόνο, πιστεύεται ότι υπάρχει σημαντικός αριθμός θυμάτων, οι περισσότεροι εκ των οποίων στρατολογούνται ως βοηθοί στο σπίτι (au pairs), εργαζόμενοι σε ξενοδοχεία ή εστιατόρια, ή ακόμη και υπό το πρόσχημα του γάμου. Στη σύγχρονη Ευρώπη, οι διακινούμενοι εργάτες και οι πρόσφυγες αποτελούν εύκολη λεία για τους διακινητές και τους λαθρεμπόρους λόγω της μη εξοικειώσεως με το ξένο περιβάλλον, της ελλείψεως γλωσσικής επάρκειας και της αγνοίας των νόμων και κανονισμών της χώρας υποδοχής. Εξαιτίας του επισφαλούς καθεστώτος παραμονής τους, αυτές οι ομάδες ανθρώπων είναι πιο διστακτικές στο να καταγγείλουν τέτοιες καταχρήσεις, φοβούμενοι την απέλαση.

Η δουλειά στις εφοδιαστικές αλυσίδες αποτελεί ίσως μία από τις πιο αμφιλεγόμενες μορφές της συγχρόνου δουλείας. Οι άνθρωποι που εργάζονται στις εφοδιαστικές αλυσίδες συχνά αμείβονται πενιχρά και εργάζονται υπό συνθήκες εκμεταλλεύσεως, προκειμένου να ικανοποιήσουν την ατέρμονη ζήτηση για φθηνά προϊόντα, τα οποία εμείς καταναλώνουμε καθημερινά - ενδύματα, υποδήματα, κινητά τηλέφωνα, ηλεκτρονικά είδη, τρόφιμα και ποτά. Η εργασία στις εφοδιαστικές αλυσίδες εκτελείται συχνά σε απάνθρωπες συνθήκες, αλλά παράγει δισεκατομμύρια δολάρια για τις μεγάλες εταιρείες. Επειδή η εργασία εκτελείται εθελοντικά (καθώς οι άνθρωποι δεν έχουν άλλες ευκαιρίες), αυτό συχνά δεν χαρακτηρίζεται ως δουλειά. Αυτές οι μορφές εκμεταλλεύσεως της ανθρώπινης εργασίας είναι ελάχιστα γνωστές στο κοινό, διότι τα παραδοσιακά μέσα ενημερώσεως σπανίως μας παρουσιάζουν ιστορίες για τη δουλειά στις εφοδιαστικές αλυσίδες. Τούτο δεν προκαλεί έκπληξη, καθώς οι απάνθρωπες συνθήκες εργασίας στις εφοδιαστικές αλυσίδες σπανίως αναφέρονται, και όταν αναφέρονται, είναι μάλλον δύσκολο για τους επαγγελματίες των μέσων ενημερώσεως να αποκτήσουν πρόσβαση σε τόσο ευαίσθητες πληροφορίες. Στις σπάνιες περιπτώσεις που ιστορίες προβάλλονται στα μέσα ενημερώσεως (ιδίως μετά την πρόκληση ατυχημάτων), αυτές πράγματι τονίζουν τις απάνθρωπες συνθήκες εργασίας των θυμάτων. Εντούτοις, οι

υπεύθυνοι για τα ατυχήματα, όπως οι ιδιοκτήτες των εφοδιαστικών αλυσίδων, σπανίως αποτελούν μέρος της ιστορίας. Με τον αποκλεισμό βασικών κοινωνικών παραγόντων, η κοινωνική ευθύνη για τέτοιες συνθήκες εργασίας, που προσομοιάζουν με δουλεία, αποσιωπάται. Κατά συνέπεια, ως καταναλωτές δεν μπορούμε να αξιολογήσουμε την κατάσταση υπό ευρύτερη προοπτική. Σπανίως γινόμαστε αρκετά αυτοκριτικοί ώστε να διερωτηθούμε τι κρύβεται πίσω από τη διαδικασία παραγωγής των αγαθών που καταναλώνουμε.

Υφίστανται και **άλλες αλληλεπικαλυπτόμενες κατηγορίες δουλείας**, όπως είναι η εμπορία οργάνων, οι καταναγκαστικοί γάμοι, συμπεριλαμβανομένων των γάμων ανηλίκων, καθώς και η χρήση παιδιών ως στρατιωτών σε εμπόλεμες συρράξεις ή σε άλλα οργανωμένα δίκτυα, όπως παραδείγματος χάριν η εξαναγκαστική εγκληματικότητα ή η επαιτεία.

Παρανοήσεις σχετικά με τη Σύγχρονη Δουλεία

Επικρατεί η τάση να πιστεύουμε ότι η σύγχρονη δουλεία είναι κάτι το απόμακρο από την καθημερινότητά μας, ότι λαμβάνει χώρα μόνο στις πλέον υποβαθμισμένες γειτονιές όπου οι άνθρωποι παλεύουν με τη φτώχεια, την κατάχρηση ναρκωτικών ουσιών, το έγκλημα και τη βία. Υφίστανται επίσης εσφαλμένες αντιλήψεις σε σχέση με το προφίλ των διακινητών ή των θυμάτων, μερικές εκ των οποίων θα σκιαγραφήσουμε στη συνέχεια.

Αποτελεί ίσως μία από τις μεγαλύτερες πλάνες σχετικά με την εμπορία ανθρώπων η αντίληψη ότι αυτή αφορά μόνο νέους ανθρώπους από δυσλειτουργικές οικογένειες, οι οποίοι δεν θέτουν ως προτεραιότητα την εκπαίδευση ή διάγουν έκλυτο βίο. Είναι μεν κοινώς αποδεκτό ότι οι άνθρωποι που αγωνίζονται ενάντια στη φτώχεια, την ψυχική ασθένεια, τον εθισμό και την έλλειψη οικογενειακής στηρίξεως είναι περισσότερο ευάλωτοι στη διακίνηση, ωστόσο, σε μικρότερο βαθμό, η εμπορία ανθρώπων δύναται να στοχεύσει και άτομα που δεν θεωρούνται ότι διατρέχουν κίνδυνο.

Το καλοκαίρι του 2019, μια υπόθεση εμπορίας ανθρώπων στη Ρουμανία, στην οποία εμπλεκόταν ένα δεκαπεντάχρονο κορίτσι, προκάλεσε διεθνή αποτροπιασμό. Η συγκεκριμένη περίπτωση καταρρίπτει κάθε στερεοτυπική εικασία σχετικά με το ποιος τύπος ανθρώπου μπορεί να πέσει στην παγίδα της σωματεμπορίας. Η νεαρή κοπέλα προερχόταν από μια στοργική μεσοαστική οικογένεια, διέμενε σε μια αξιοπρεπή γειτονιά, είχε άριστες επιδόσεις στο σχολείο και δεν παρουσίαζε δυσλειτουργικές συνήθειες στον τρόπο ζωής της ή ύποπτες συναναστροφές. Απήχθη καθ' οδόν προς τα τακτικά της φροντιστηριακά μαθήματα. Το περιστατικό αυτό δεν αποτελεί μεμονωμένη περίπτωση στη Ρουμανία. Κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ένας σημαντικός αριθμός αθώων κοριτσιών έχουν εξαφανιστεί χωρίς ίχνη και πιστεύεται ότι έχουν καταστεί θύματα διαφόρων δικτύων σωματεμπορίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

- Οι διακινητές είναι εύκολο να εντοπιστούν

Η επικρατούσα εικόνα για τους διακινητές συνδέεται συχνά με σκληροτράχηλα άτομα, συνήθως άνδρες, που εμπλέκονται φανερά σε κάθε είδους εγκληματικές δραστηριότητες. Η πραγματικότητα, ωστόσο, είναι ότι δεν δύναται να σκιαγραφηθεί ένα καθολικό προφίλ για τους εμπόρους ανθρώπων. Τείνουμε να δημιουργούμε στερεότυπα και να αποδίδουμε συγκεκριμένους ρόλους φύλου σε αυτά τα εγκλήματα, με τους άνδρες ως θύτες και τις γυναίκες ως θύματα, όμως οι διαθέσιμες μαρτυρίες των επιζώντων θυμάτων καταδεικνύουν ότι οι γυναίκες εμπλέκονται ολοένα και περισσότερο στη σωματεμπορία ως στρατολόγοι νέων θυμάτων, για προφανείς και πρακτικούς λόγους. Είναι συνήθως ευκολότερο για τις γυναίκες να κερδίσουν την εμπιστοσύνη άλλων γυναικών και μπορούν να εδραιώσουν την αξιοπιστία τους πολύ ταχύτερα από ό,τι οι άνδρες. Η ρουμανική υπόθεση που προαναφέρθηκε διαψεύδει επίσης τις στερεοτυπικές υποθέσεις σε σχέση με τον διακινητή. Ο δράστης της απαγωγής ήταν ένα συνηθισμένο άτομο της μεσαίας τάξεως, με καθαρό ποινικό μητρώο. Ήταν ένας μεσήλικας που δεν ξεχώριζε με κανέναν ιδιαίτερο τρόπο εντός της κοινότητάς του μέσω κάποιας ύποπτης συμπεριφοράς.

Τα επίπεδα μορφώσεως και η κοινωνική θέση ποικίλλουν επίσης σημαντικά μεταξύ των διακινητών. Ορισμένοι εξ αυτών είναι άρτια μορφωμένοι και διαθέτουν ισχυρές διασυνδέσεις με διάφορα δίκτυα, γεγονός που τους επιτρέπει να μεταφέρουν εύκολα τα θύματα, ακόμη και από τη μία χώρα στην άλλη.

- Οι διακινητές ανθρώπων δρουν σε συγκεκριμένες γειτονιές και στοχοποιούν μόνο άτομα από φτωχές και περιθωριοποιημένες κοινότητες

Υπάρχει η γενική παραδοχή ότι η σύγχρονη δουλεία αποτελεί πρόβλημα γεωγραφικών περιοχών που έχουν αποδεκατιστεί από πολέμους και συγκρούσεις, ή ότι ριζώνει στις πολιτισμικές πρακτικές διαφόρων κοινωνιών. Ενίοτε, μπορεί να λειτουργεί παρηγορητικά η σκέψη ότι η δουλεία δεν συμβαίνει στη δική μας γειτονιά και ότι υφίσταται κάπου πολύ μακριά από την καθημερινή μας ζωή. Στην πραγματικότητα όμως, μπορεί να συμβεί οπουδήποτε, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, και συχνά περνά εντελώς απαρατήρητη.

Επί παραδείγματι, η καταναγκαστική εργασία λαμβάνει χώρα επί του παρόντος εντός διαφόρων βιομηχανικών κλάδων που ενδέχεται να συναντούμε καθημερινά, όπως σε εργοτάξια, σε εργοστάσια, καθώς και στους τομείς των υπηρεσιών και της φροντίδας. Η δουλεία εμφανίζεται συχνότερα στους λεγόμενους αρρύθμιστους τομείς, όπου οι εργαζόμενοι δεν έχουν πρόσβαση σε σωματεία και κρατούνται σε καθεστώς απομονώσεως, πολύ συχνά δε υπό καθεστώς δουλείας λόγω χρέους ή υπό κάποιο άλλο αφήγημα ελέγχου.

- Η σύγχρονη δουλεία θα τερματιστεί όταν τα δίκτυα διακινήσεως και οι μεγάλες εταιρείες λογοδοτήσουν

Δεν μπορεί κανείς να παραβλέψει το γεγονός ότι η σύγχρονη δουλεία αποτελεί μια βιομηχανία δισεκατομμυρίων, η οποία μετατρέπει τα ανθρώπινα όντα σε εμπορεύματα προς πώληση, αγορά και εκμετάλλευση. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η σύγχρονη δουλεία είναι ένα κοινωνικό κακό που προκαλείται από άπληστους διακινητές ή εταιρείες, ωστόσο πρέπει να έχουμε κατά νουν ότι το έγκλημα αυτό διαιωνίζεται από απλούς ανθρώπους που επιδιώκουν να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες τους για φθηνά αγαθά, υπηρεσίες και σεξ. Ας αναλογιστούμε τη βιομηχανία του σεξ, είναι η ζήτηση για παράνομο έρωτα που καθιστά κερδοφόρο για τους διακινητές να κρατούν τόσες αθώες ψυχές υπό καθεστώς δουλείας. Η εξάλειψη της σύγχρονης δουλείας ξεκινά από το άτομο, το οποίο οφείλει να αναλαμβάνει την ευθύνη για τις καταναλωτικές του πρακτικές και επιλογές.

● Συμπέρασμα

Στο παρόν κείμενο σκιαγραφήθηκε εν συντομία ότι η σύγχρονη δουλεία λαμβάνει πολλές μορφές πέραν εκείνης της διακινήσεως με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Κάθε άτομο που τελεί υπό ιδιοκτησία, έλεγχο, εκμετάλλευση ή εξαναγκασμό σε εργασία παρά την προσωπική του βούληση θεωρείται υποδουλωμένο (Hodal, 2019). Δούλοι δεν είναι μόνον όσοι έχουν παγιδευτεί στη βιομηχανία του σεξ, αλλά και άτομα που εξαναγκάζονται σε οικιακή δουλεία, συχνά υπό τη μορφή γάμου, καθώς και άνθρωποι που έχουν εγκλωβιστεί σε δεσμά χρέους και ελέγχονται από διάφορα αφηγήματα. Οι δούλοι είναι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Το έργο των μελετητών, των υπευθύνων χαράξεως πολιτικής και των ακτιβιστών για τα ανθρώπινα δικαιώματα ρίχνει φως στο εκτεταμένο και περίπλοκο ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων και στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι ωθούνται σε κύκλους εκμεταλλεύσεως και απανθρωποποίησης. Ωστόσο, όπως τονίζει ο Weitzer (2004), χρειαζόμαστε περισσότερη έρευνα προκειμένου να κατανοήσουμε πώς επιχειρούν τα δίκτυα της σύγχρονης δουλείας μέσα στην κοινωνία μας. Πρόκειται αληθώς για αμαρτίες ενώπιον των οφθαλμών μας, οι οποίες συχνά παρέρχονται απαρατήρητες.

Θα ήθελα, ωστόσο, να ολοκληρώσω με μια νότα αισιοδοξίας. Οι θρησκευτικοί ηγέτες, οι ακαδημαϊκοί, οι πολιτικοί, οι επαγγελματίες και οι απλοί πολίτες είναι ενδεδυμένοι με τη δύναμη να καταπολεμήσουν αυτό το κοινωνικό κακό. Το ευχάριστο είναι ότι, εφόσον αυτά τα βδελύγματα είναι ανθρωπογενή, μπορούν να αμφισβητηθούν και να ανατραπούν. Μπορούμε όλοι να χρησιμοποιήσουμε την εμπειρογνώσια και τη φωνή μας για να αφυπνίσουμε συνειδήσεις, διότι η σιωπή και η αδιαφορία είναι εκείνες που επιτρέπουν τη διαιώνιση και την κανονικοποίηση της δουλείας στις διάφορες μορφές της.

Παραπομπές

- Allain, J. (2012). *Slavery in international law: Of human exploitation and trafficking*. Έκδόσεις Martinus Nijhoff.
- Anderson, B., & Rogaly, B. (2005). *Forced Labour and Migration to the UK*.
- Broad, R., & Turnbull, N. (2019). *From human trafficking to modern slavery: The development of anti-trafficking policy in the UK*. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 25(2), σσ. 119-133.
- Cockbain, E., & Bowers, K. (2019). *Human trafficking for sex, labour and domestic servitude: how do key trafficking types compare and what are their predictors?* *Crime, Law and Social Change*, 72(1), σσ. 9-34.
- Coonan, T. (2004). *Human trafficking: Victims' voices in Florida*. *Journal of Social Work Research and Evaluation*, 5(2), σσ. 207-216.
- Craig, G., Gaus, A., Wilkinson, M., Skrivankova, K., & McQuade, A. (2007). *Contemporary Slavery in the UK*. Joseph Rowntree Foundation.
- Gold, S., Trautrim, A., & Trodd, Z. (2015). *Modern slavery challenges to supply chain management*. *Supply Chain Management: An International Journal*.
- Hodal, K. (25 Φεβρουαρίου 2019). *One in 200 people is a slave. Why?* *The Guardian*.
- Global Slavery Index (2018). *Global findings*.
- Kara, S. (2009). *Sex trafficking: Inside the business of modern slavery*. Πανεπιστημιακοί Έκδόσεις Columbia.
- Μαντουβάλου, Β. (2006). *Servitude and forced labour in the 21st century: The human rights of domestic workers*. *Industrial Law Journal*, 35(4), σσ. 395-414.
- New, S. (2015). *Modern slavery and the supply chain: the limits of corporate social responsibility?* *Supply Chain Management: An International Journal*.
- Nolan, J., & Bott, G. (2018). *Global supply chains and human rights: spotlight on forced labour and modern slavery practices*. *Australian Journal of Human Rights*, 24(1), σσ. 44-69.
- Ollus, N. (2015). *Regulating forced labour and combating human trafficking: the relevance of historical definitions in a contemporary perspective*. *Crime, Law and Social Change*, 63(5), σσ. 221-246.

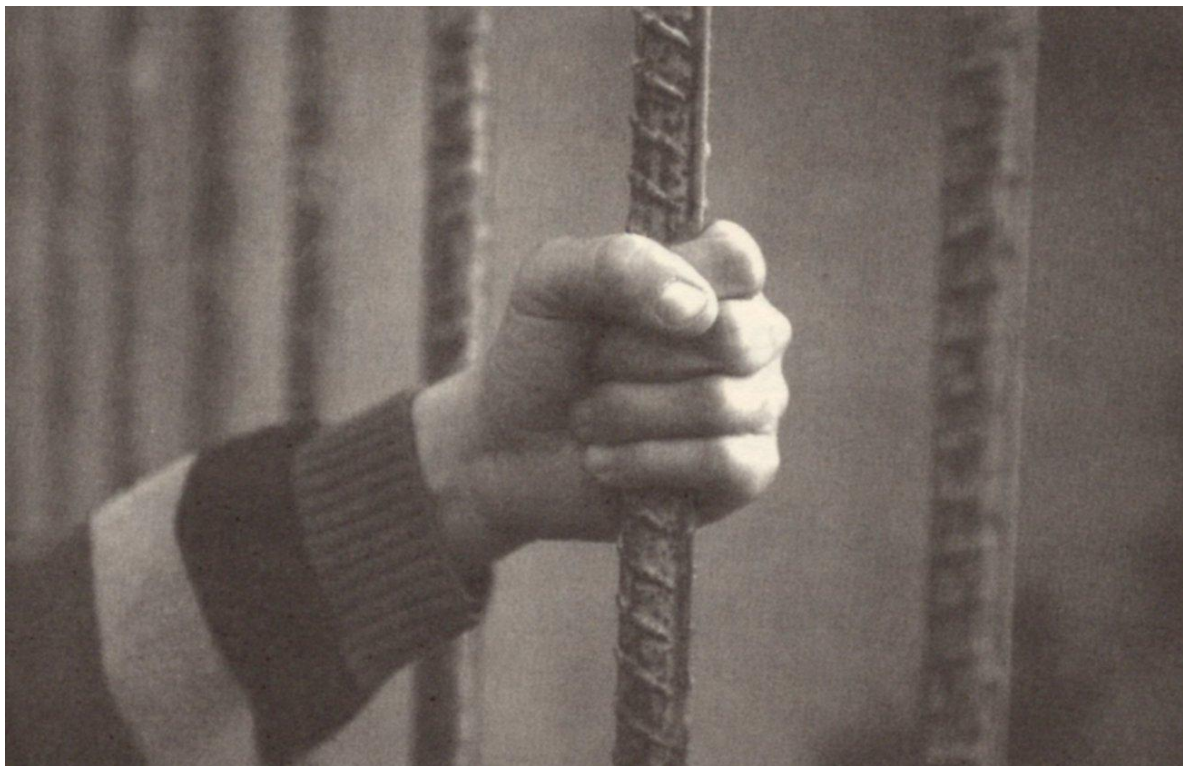
Διεθνής Ὀργάνωσις Ἑργασίας (2017). *Forced labour, modern slavery and human trafficking*.

Sarti, R. (2005). *Domestic service and European identity*. *Past & Present*, 5, σσ. 195-284.

Scarpa, S. (2008). *Trafficking in human beings: modern slavery*. Πανεπιστημιακὴ Ἐκδόσεις Ὁξφόρδης.

Weitzer, R. (2014). *New directions in research on human trafficking*. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 653(1), σσ. 6-24.

Zimmerman, C., & Schenker, M. B. (2014). *Human trafficking for forced labour and occupational health*. Ἐν: BMJ Publishing Group Ltd.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ: ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

PENA MENTH

Παρόλο που οι περισσότεροι από εμάς αρεσκόμαστε να θεωρούμε τη δουλεία ως ένα φαινόμενο του παρελθόντος, περιορισμένο στα σκοτεινά κεφάλαια της παγκόσμιας ιστορίας, η θλιβερή αλήθεια είναι ότι ο θεσμός αυτός έχει εξελιχθεί και αποτελεί πλέον υπαρκτό πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνίας. Η σύγχρονη δουλεία και η εμπορία ανθρώπων έχουν αυξηθεί δραματικά κατά τα τελευταία έτη, με τον Παγκόσμιο Δείκτη Δουλείας (Global Slavery Index) να εκτιμά ότι υπάρχουν πάνω από 40 εκατομμύρια άνθρωποι σε καθεστώς δουλείας ανά την υφήλιο. Δύναται δε να λάβει πολλές μορφές, συμπεριλαμβανομένης της καταναγκαστικής εργασίας, της οικιακής δουλείας και της καταναγκαστικής σεξουαλικής εκμεταλλεύσεως. Από τους μετανάστες εργάτες που υποδουλώνονται σε εργοστάσια και τις γυναίκες που εξαναγκάζονται να εργαστούν στη βιομηχανία του σεξ, έως τα παιδιά που πέφτουν θύματα εμπορίας για να εργαστούν σε συμμορίες ναρκωτικών, η σύγχρονη δουλεία μαστίζει το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς και άλλες χώρες.

Η φτώχεια, οι ασταθείς κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, η οικονομική αστάθεια και ο πόλεμος, η έλλειψη παιδείας και οι περιορισμένες ευκαιρίες στην πατρίδα των θυμάτων, αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην εκμετάλλευση και τη σωματεμπορία ευάλωτων προσώπων προς το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε αντίθεση με τα περισσότερα εγκλήματα, η σύγχρονη δουλεία τείνει να είναι ένα αφανές έγκλημα και αυτό ακριβώς το στοιχείο καθιστά δύσκολη την καταμέτρηση και την αντιμετώπισή της.

Ορισμός και Εντοπισμός της Σύγχρονης Δουλείας

Τα αδικήματα της σύγχρονης δουλείας τείνουν να είναι περίπλοκα, εμπλέκοντας συχνά πολλαπλά θύματα και δράστες, και δύναται να διασχίζουν διεθνή σύνορα. Επίσης, οι πράξεις αυτές συχνά εμπλέκουν και άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως επίθεση, κακοποίηση, βαριά σωματική βλάβη και περαιτέρω παραβατικές συμπεριφορές. Η πολυπλοκότητα του εγκλήματος έχει αναγνωριστεί από το Πρωτόκολλο του Παλέρμο για την εμπορία ανθρώπων, ένα βασικό τμήμα της διεθνούς νομοθεσίας κατά της σωματεμπορίας. Το Πρωτόκολλο προσδιορίζει τρία στοιχεία της εμπορίας ανθρώπων:

- Την «πράξη» της εμπορίας ανθρώπων, η οποία περιλαμβάνει τη στρατολόγηση θυμάτων.

- Τα «μέσα», τα οποία αναφέρονται στους τρόπους με τους οποίους οι δράστες εκτελούν την πράξη της εμπορίας ανθρώπων, παραδείγματος χάριν, μέσω βίας, καταχρήσεως εξουσίας ή εξαναγκασμού.
- Τον «σκοπό» της εμπορίας ανθρώπων, ο οποίος είναι η εκμετάλλευση των θυμάτων. Αυτή δύναται να λάβει διάφορες μορφές, όπως οικιακή δουλεία, εργασιακή εκμετάλλευση ή σεξουαλική εκμετάλλευση.

Τον Οκτώβριο του 2017, κατόπιν έρευνας και αναλύσεως άνω των 300 επιβεβαιωμένων περιπτώσεων σύγχρονης δουλείας και διαβουλεύσεως με σειρά εμπειρογνομόνων, το Υπουργείο Εσωτερικών κατήρτισε μια τυπολογία των αδικημάτων σύγχρονης δουλείας, προκειμένου να βελτιώσει την κατανόηση του κοινού σχετικά με τους διάφορους τρόπους με τους οποίους δύναται να εκδηλωθεί το φαινόμενο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πολύ χρήσιμω, η τυπολογία προσδιόρισε 17 διακριτούς τύπους αδικημάτων, ως ακολούθως:

Εργασιακή εκμετάλλευση

1. Θύματα που υφίστανται εκμετάλλευση για πολλαπλούς σκοπούς σε απομονωμένα περιβάλλοντα
2. Θύματα που εργάζονται για τους δράστες
3. Θύματα που εργάζονται για κάποιον άλλον εκτός από τους δράστες
4. Εκμετάλλευση από σύντροφο
5. Εκμετάλλευση από συγγενείς
6. Εκμεταλλευτές που δεν σχετίζονται συγγενικά με τα θύματα

Σεξουαλική εκμετάλλευση

7. Σεξουαλική Εκμετάλλευση Παιδιών – ομαδική εκμετάλλευση
8. Σεξουαλική Εκμετάλλευση Παιδιών – μεμονωμένος εκμεταλλευτής
9. Καταναγκαστική εργασία στο σεξ σε σταθερή τοποθεσία
10. Καταναγκαστική εργασία στο σεξ σε μεταβαλλόμενη τοποθεσία
11. Σωματεμπορία για προσωπική ικανοποίηση

Εγκληματική εκμετάλλευση

12. Εξαναγκασμός σε εγκληματικές πράξεις σχετιζόμενες με συμμορίες

13. Καταναγκαστική εργασία σε παράνομες δραστηριότητες
14. Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (acquisitive crime)
15. Καταναγκαστική επαιτεία
16. Σωματεμπορία για καταναγκαστικό εικονικό γάμο
17. Οικονομική απάτη (συμπεριλαμβανομένης της επιδοματικής απάτης)

Εντοπισμός των σημείων της σύγχρονης δουλείας

Δεν υπάρχει τυπικό θύμα σύγχρονης δουλείας. Οι παθόντες δύνανται να είναι οποιουδήποτε φύλου, ηλικίας ή φυλής. Ωστόσο, υπάρχουν διάφορες ενδείξεις, οι οποίες θα μπορούσαν να υποδείξουν ότι κάποιος είναι θύμα. Αυτές ενδέχεται να περιλαμβάνουν:

Εμφάνιση

- Ατημέλητη εμφάνιση, υποσιτισμός ή τραυματισμός
- Χρήση των ιδίων ενδυμάτων καθημερινά
- Χρήση ακατάλληλου ρουχισμού ή έλλειψη εξοπλισμού ασφαλείας ακόμη και αν η εργασία τους το απαιτεί
- Εμφάνιση κλειστή και παραμελημένη

Συμπεριφορά

- Συμπεριφορά που υποδηλώνει καθοδήγηση ή έλεγχο από άλλους
- Φόβος συνομιλίας με αγνώστους
- Άγχος, φόβος ή αποφυγή οπτικής επαφής
- Απροθυμία αναζήτησεως βοήθειας

Στέγαση / Μετακίνηση

- Διαβίωση σε υπερπλήρη, κακώς συντηρημένα καταλύματα
- Διαβίωση και εργασία στην ίδια διεύθυνση
- Απαγόρευση μετακινήσεως χωρίς συνοδεία
- Ομαδική μεταφορά και αποβίβαση σε τακτική βάση νωρίς το πρωί ή αργά τη νύχτα

Ο Νόμος περί Σύγχρονης Δουλείας του 2015 (The Modern Slavery Act 2015)

Ο τερματισμός της σύγχρονης δουλείας, τόσο στο εσωτερικό όσο και διεθνώς, έχει αποτελέσει προτεραιότητα για τις παρελθούσες και τις τρέχουσες κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου. Το 2015, το Ηνωμένο Βασίλειο εισήγαγε την πρώτη εξειδικευμένη νομοθεσία για την αντιμετώπιση του ζητήματος, η οποία χαιρετίστηκε ως πρωτοποριακή. Ο Νόμος περί Σύγχρονης Δουλείας του 2015 έχει σχεδιαστεί για την καταπολέμηση της μάστιγας αυτής στο Ηνωμένο Βασίλειο και ενοποιεί και απλοποιεί προηγούμενα αδικήματα που σχετίζονται με τη σωματεμπορία και τη δουλεία. Το νομοσχέδιο, που εισήχθη στη Βουλή των Κοινοτήτων σε προσχέδιο τον Οκτώβριο του 2013 από τον James Brokenshire, Κοινοβουλευτικό Υφυπουργό για το Έγκλημα και την Ασφάλεια, έλαβε τη Βασιλική Κύρωση και κατέστη νόμος στις 26 Μαρτίου 2015. Ο James Brokenshire δήλωσε ότι ο νόμος θα «έστελνε το ισχυρότερο δυνατό μήνυμα στους εγκληματίες ότι εάν εμπλέκεστε σε αυτό το αποτρόπαιο εμπόριο ανθρωπίνων όντων, θα συλληφθείτε, θα διωχθείτε ποινικά και θα φυλακιστείτε».

Ο Νόμος περί Σύγχρονης Δουλείας του 2015 ενοποίησε τα υφιστάμενα αδικήματα δουλείας και σωματεμπορίας σε δύο αδικήματα:

- Εμπορία Ανθρώπων, οριζόμενη ως «η διευθέτηση ή διευκόλυνση της μετακινήσεως άλλου προσώπου με σκοπό την εκμετάλλευση». Η μετακίνηση περιλαμβάνει μετακίνηση εντός μιας χώρας, όχι μόνο μέσω διέλευσης διεθνών συνόρων.
- Δουλεία, δουλοπαροικία και καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία - ο Νόμος ορίζει ότι το αδίκημα αυτό έχει την «ίδια έννοια» όπως για τους σκοπούς του Άρθρου 4 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Το Άρθρο 4 της Συμβάσεως αφορά την απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας και προβλέπει ότι:

1. Κανείς δεν επιτρέπεται να κρατείται σε δουλεία ή δουλοπαροικία.
2. Κανείς δεν απαιτείται να εκτελεί καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.
3. Για το σκοπό του παρόντος άρθρου ο όρος «καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» δεν περιλαμβάνει:
 - (α) οποιαδήποτε εργασία απαιτείται να γίνει κατά τη συνήθη πορεία κρατήσεως που επιβάλλεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 5 της Συμβάσεως ή κατά τη διάρκεια της υπό όρους απολύσεως από τέτοια κράτηση,
 - (β) οποιαδήποτε υπηρεσία στρατιωτικού χαρακτήρα ή, σε περίπτωση αντιρρησιών συνειδήσεως σε χώρες όπου αναγνωρίζονται, υπηρεσία που απαιτείται αντί της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας,
 - (γ) οποιαδήποτε υπηρεσία απαιτείται σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης ή συμφοράς που απειλεί τη ζωή ή την ευημερία της κοινότητας,

(δ) οποιαδήποτε εργασία ή υπηρεσία που αποτελεί μέρος των συνήθων υποχρεώσεων του πολίτη.

Τα αδικήματα βάσει του Νόμου περί Σύγχρονου Δουλείας του 2015 είναι εξαιρετικά σοβαρά. Οι ποινές κατά την καταδίκη είτε για αδικήματα δουλείας είτε για σωματεμπορία περιλαμβάνουν φυλάκιση (υποκείμενη σε μέγιστη νόμιμη ποινή ισόβιας κάθειρξης). Δύναται επίσης να εκδοθεί εντολή δημεύσεως ή εντολή αποζημιώσεως (ή και τα δύο), που επιβάλλεται προς όφελος του θύματος. Σε μια παγκόσμια πρωτιά, ο Νόμος απαιτεί επίσης από εμπορικούς οργανισμούς που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα στο Ηνωμένο Βασίλειο, με κύκλο εργασιών τουλάχιστον 36 εκατομμυρίων λιρών, να προετοιμάζουν και να δημοσιεύουν δήλωση περί δουλείας και εμπορίας ανθρώπων για κάθε οικονομικό έτος. Η δήλωση πρέπει να αναφέρει τα βήματα που λαμβάνονται από τις επιχειρήσεις για την πρόληψη της σύγχρονης δουλείας και της σωματεμπορίας στις λειτουργίες τους και στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες τους.

Ο στόχος είναι οι μεγάλες εταιρείες να ελέγχουν τις εφοδιαστικές αλυσίδες τους στο εξωτερικό και να διασφαλίζουν ότι είναι απαλλαγμένες από τη δουλεία, ώστε οι καταναλωτές του Ηνωμένου Βασιλείου να μην αγοράζουν αγαθά που παράγονται εν όλω ή εν μέρει από ανθρώπους που έχουν υποδουλωθεί. Η παράλειψη υποβολής δηλώσεως περί δουλείας και εμπορίας ανθρώπων για ένα συγκεκριμένο οικονομικό έτος θα μπορούσε να οδηγήσει τον Υπουργό να ζητήσει δικαστική εντολή μέσω του Ανωτάτου Δικαστηρίου, απαιτώντας από τον οργανισμό να συμμορφωθεί. Εάν ο οργανισμός αποτύχει να συμμορφωθεί με τα ασφαλιστικά μέτρα, θα θεωρηθεί ότι διαπράττει το αδίκημα της απείθειας προς το δικαστήριο (contempt of court), πράξη η οποία τιμωρείται με απεριόριστο πρόστιμο. Φυσικά, από εμπορικής απόψεως, ο κίνδυνος αρνητικής δημοσιότητας και βλάβης της φήμης είναι πιθανό να αποτελούν μερικούς από τους κύριους μοχλούς για την ενθάρρυνση της συμμορφώσεως.

Ο Αντίκτυπος του Νόμου περί Σύγχρονης Δουλείας του 2015

Την 26η Μαρτίου 2020, κατά την πέμπτη επέτειο από την παροχή της Βασιλικής Συγκαταθέσεως στο Νόμο περί Σύγχρονης Δουλείας, η βρετανική κυβέρνηση προέβη στη δημοσίευση της πρώτης παγκοσμίως κυβερνητικής Δηλώσεως για τη Σύγχρονη Δουλεία. Στο κείμενο αυτό περιλαμβανόταν μια σύνοψη των διώξεων που ασκήθηκαν βάσει του εν λόγω Νόμου κατά την τελευταία πενταετία. Σύμφωνα με τα αναφερθέντα στοιχεία, ο αριθμός των ενεργών αστυνομικών επιχειρήσεων παρουσίασε αύξηση κατόπιν της εφαρμογής του Νόμου, ανερχόμενος από τις 188 επιχειρήσεις το Δεκέμβριο του 2016 σε τουλάχιστον 1.640 το Μάιο του 2020. Κατά το έτος που έληξε το Δεκέμβριο του 2019, οι αστυνομικές αρχές κατέγραψαν 7.283 αδικήματα σύγχρονης δουλείας, αριθμός που συνιστά αύξηση της τάξεως του 67% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος (4.359 αδικήματα).

Τα πλέον πρόσφατα αρχεία της Εισαγγελικής Υπηρεσίας του Στέμματος (Crown Prosecution Service) για το 2019 καταδεικνύουν τα εξής:

- Οι περαιωθείσες διώξεις αυξήθηκαν από 294 το 2018 σε 349 το 2019 (αύξηση 17,1%).
- Οι καταδίκες σημείωσαν άνοδο από 191 το 2018 σε 251 το 2019 (αύξηση 27,1%).
- Το ποσοστό καταδίκης ανήλθε από το 65% το 2018 στο 71,9% το 2019 (αύξηση 6,9%).

Η Αρχή κατά της Εργασιακής Εκμετάλλευσης και των Παράνομων Διαμεσολαβητών (GLAA) συνεχίζει να σημειώνει πρόοδο, αξιοποιώντας τις εξουσίες που της παρέχει ο Νόμος περί Αστυνομίας και Ποινικών Αποδεικτικών Στοιχείων του 1984 (PACE) για τη διερεύνηση σοβαρών υποθέσεων εργασιακής εκμεταλλεύσεως. Κατά την περίοδο 2019/20, η GLAA διενήργησε άνω των 226 επιχειρήσεων σε διάφορους τομείς.

Νομολογία

Εκμετάλλευση Εργαζομένων

Την 29η Ιουλίου 2019, πατέρας και υιός, ο Πετρ Μακούλα, 48 ετών, και ο Μάριο, 26 ετών, κρίθηκαν ένοχοι για το ρόλο τους σε μια μακροχρόνια συνωμοσία με σκοπό την εκμετάλλευση εργαζομένων από την Ανατολική Ευρώπη, τους οποίους είχαν διακινήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στους παθόντες, προερχόμενους από την Τσεχική Δημοκρατία και τη Σλοβακία, είχαν δοθεί υποσχέσεις για εργασία με ικανοποιητικές απολαβές και δωρεάν στέγαση, προκειμένου να εργαστούν στο Ντόμπερ και στο Λιντς. Εντούτοις, με την άφιξή τους στο Ηνωμένο Βασίλειο, μεταφέρθηκαν στο Κεντ όπου διέμεναν σε καταλύματα κακής ποιότητας και τους παρέχονταν ελάχιστο χρηματικό ποσό. Οι ευάλωτοι αυτοί άνθρωποι, πολλοί εκ των οποίων ήταν άστεγοι στις χώρες καταγωγής τους ή αντιμετώπιζαν προβλήματα εθισμού, εξαναγκάζονταν σε εργασία έως και 36 ώρες τη φορά σε βαριές χειρωνακτικές εργασίες, με ορισμένους να στερούνται ρεπό επί έτη.

Κάποιοι αμείβονταν με το ευτελές ποσό των 5 λιρών εβδομαδιαίως για πολύωρη απασχόληση σε εργοστάσια και πλυντήρια αυτοκινήτων, ενώ, κατά μέσο όρο, οι δούλοι ελάμβαναν 50 λίρες την εβδομάδα. Ωσαύτως, οι Πετρ και Μάριο απολάμβαναν πολυτελή τρόπο διαβίωσης και δαπανηρές διακοπές. Ο δικαστής της υποθέσεως ανέφερε ότι ο Πετρ αποκόμισε 900.000 λίρες καθ' όλη τη διάρκεια της συνωμοσίας, αν και εκτιμάται ότι το ποσό ήταν υψηλότερο. Παραμένει ασαφές πόσοι άνθρωποι έπεσαν θύματα εκμεταλλεύσεως για διάστημα πλέον της δεκαετίας και τι ύψους χρηματικά ποσά συσώρευσαν οι δράστες. Οι Πετρ και Μάριο κρίθηκαν ένοχοι για σωρεία αδικημάτων διακινήσεως ανθρώπων κατόπιν δίκης που διήρκεσε σχεδόν τρεις μήνες στο Δικαστήριο του Στέμματος στο Καντέρμπουρι, με τον Πετρ να καταδικάζεται σε ποινή κάθειρξης οκτώμισι ετών και τον Μάριο τεσσεράμισι ετών.

Εκστρατεία Καταπολεμήσεως της Αποπλάνησεως στο Χάντερσφιλντ

Το 2018, είκοσι άνδρες κρίθηκαν ένοχοι για τη συμμετοχή τους σε κύκλωμα μαστροπείας και αποπλάνησης (grooming gang), το οποίο βίαζε και κακοποιούσε κορίτσια ηλικίας ακόμη και 11 ετών στο Χάντερσφιλντ. Κατά τη διάρκεια των τριών δικών, οι ένορκοι άκουσαν πώς οι άνδρες -όλοι Βρετανοί ασιατικής καταγωγής- στοχοποιούσαν νεαρά, ευάλωτα κορίτσια, ένα εκ των οποίων περιγράφηκε ότι είχε νοητική ηλικία επτά ετών. Τα θύματα κατακλύζονταν με ποτά και ναρκωτικές ουσίες και κακοποιούνταν στο πλαίσιο μιας επταετούς εκστρατείας βιασμών και κακοποιήσεως που διήρκεσε από το 2004 έως το 2011. Στο Δικαστήριο του Στέμματος στο Λιντς, ο αρχηγός της συμμορίας, Αμέρ Σινγκ Νταλιβάλ, 35 ετών, καταδικάστηκε για 54 ξεχωριστές κατηγορίες, συμπεριλαμβανομένων 22 βιασμών που αφορούσαν 11 κορίτσια, και του επιβλήθηκε ποινή ισόβιας κάθειρξης με ελάχιστη έκτιση 18 ετών.

Τα υπόλοιπα μέλη της συμμορίας καταδικάστηκαν για περισσότερα από 120 αδικήματα εις βάρος 15 κοριτσιών και έλαβαν ποινές φυλάκισης από πέντε έως 18 έτη. Διατυπώθηκαν έντονες επικρίσεις για τη διαγωγή των αρχών μετά την αποκάλυψη της δράσεως της συμμορίας. Τα θύματα και οι οικογένειές τους δήλωσαν ότι ενημέρωναν επανειλημμένως την Αστυνομία του Δυτικού Γιορκσάιρ για τα συμβάντα, αλλά δεν πραγματοποιήθηκαν συλλήψεις παρά μόνο χρόνια αργότερα. Ο Μπάρι Σίερμαν, βουλευτής του Χάντερσφιλντ, επέκρινε τις αρχές για την καθυστέρηση στη διερεύνηση της αποπλάνησεως, δηλώνοντας: «Ας είμαστε ειλικρινείς: κανείς, ούτε η ηγεσία της τοπικής αυτοδιοικήσεως, ούτε η αστυνομία, ούτε πολλοί από εκείνους που όφειλαν να είχαν λάβει το ζήτημα σοβαρότερα νωρίτερα, δεν έπραξαν τα δέοντα».

Η Μεγαλύτερη Συμμορία Σύγχρονης Δουλείας στο Ηνωμένο Βασίλειο

Περισσότερα από 400 άτομα -πολλοί εκ των οποίων άστεγοι, πρώην κρατούμενοι ή αλκοολικοί- δελεάστηκαν από την Πολωνία για να μεταβούν στο Μπέρμιγχαμ με την υπόσχεση δωρεάν στεγάσεως και καλοπληρωμένης εργασίας. Στην πραγματικότητα, οι διακινητές στέγασαν τα θύματά τους σε άθλια καταλύματα γεμάτα αρουραίους και τους εξανάγκαζαν να εργάζονται σχεδόν αμισθί. Οι εργάτες αμείβονταν με το ποσό των 10 λιρών εβδομαδιαίως για εργασίες που περιελάμβαναν αγροτικές δουλειές, κέντρα ανακυκλώσεως απορριμμάτων και εργοστάσια πουλερικών, ενώ τους παρέχονταν τόσο λίγη τροφή που πολλοί αναγκάζονταν να καταφεύγουν σε συσσίτια. Η άρτια οργανωμένη πολωνική συμμορία προέβαινε σε κατάσχεση των δελτίων ταυτότητας, ενέγραφε τα θύματα στο σύστημα εθνικής ασφάλισης και εισέπραττε επιδόματα εν αγνοία τους.

Εάν κάποιος παθών τολμούσε να αμφισβητήσει τη συμμορία, υφίστατο ταπεινώσεις, απειλές ή ξυλοδαρμούς. Υπήρχαν ακόμη και «εσωτερικοί πληροφοριοδότες» στο πρόσωπο ατόμων που είχαν πέσει θύματα διακινήσεως στο παρελθόν, με σκοπό την

επιτήρηση των εργατών και τη διατήρηση του ελέγχου. Η κλίμακα της επιχειρήσεως ήταν συγκλονιστική, η εγκληματική ομάδα εκτιμάται ότι αποκόμισε πλέον των 2 εκατομμυρίων λιρών από τη συστηματική εκμετάλλευση ευάλωτων μελών της πολωνικής κοινότητας. Το δίκτυο της συμμορίας κατέρρευσε όταν δύο θύματα διέφυγαν από τους απαγωγείς τους το 2015 και μίλησαν στην οργάνωση Hope for Justice. Η Αστυνομία των Δυτικών Μίντλαντς ξεκίνησε έρευνα το Φεβρουάριο του 2015. Ογδόντα οκτώ θύματα εμφανίστηκαν, αλλά η έρευνα αποκάλυψε την ύπαρξη πλέον των 300 άλλων πιθανών θυμάτων.

Την 22α Φεβρουαρίου 2019, οι Μάρεκ Χοβάνιεκ, 30 ετών, Μάρεκ Μπρεζίνσκι, 29 ετών, και Νατάλια Ζμούντα, 29 ετών, κρίθηκαν έकाστος ένοχος για αδικήματα εμπορίας ανθρώπων και καταναγκαστικής εργασίας. Την 26η Ιουνίου 2019, οι Ιγκνάσι Μπρεζίνσκι και Βόιτσεχ Νοβακόφσκι καταδικάστηκαν για τη συμμετοχή τους, ενώ ο Γιαν Σαντόφσκι ομολόγησε την ενοχή του στην αρχή της δεύτερης δίκης, την 23η Απριλίου. Τους επιβλήθηκαν ποινές φυλακίσεως κυμαινόμενες από τρία έως 11 έτη. Η Εισαγγελική Αρχή του Στέμματος εξέφρασε την πεποίθηση ότι οι καταδίκες της συμμορίας σηματοδοτούν τη μεγαλύτερη υπόθεση σύγχρονης δουλείας στην Ευρώπη μέχρι σήμερα.

Η Πορεία προς το Μέλλον

Ο Νόμος περί Συγχρόνου Δουλείας του 2015 δέον όπως επαινεθεί διότι παρείχε στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου τα εργαλεία για την αντιμετώπιση της σύγχρονης δουλείας, συμπεριλαμβανομένης της μέγιστης ποινής ισόβιας καθείρξεως για τους δράστες και της ενισχυμένης προστασίας για τα θύματα. Στον απόηχο του Νόμου του 2015, εντοπίζονται και προστατεύονται περισσότερα πιθανά θύματα χάρη στη μείζονα ευαισθητοποίηση και τη βελτιωμένη κατανόηση του φαινομένου. Κατά το έτος που έληξε το Μάρτιο του 2019, κατεγράφησαν από την αστυνομία 5.059 αδικήματα σύγχρονης δουλείας, σημειώνοντας αύξηση της τάξεως του 49% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος (3.393 αδικήματα). Εκφράζεται η ελπίδα ότι οι εκδοθείσες δικαστικές αποφάσεις θα συμβάλουν επίσης στην αφύπνιση της ανάγκης για επαγρύπνηση του κοινού και ότι οι καταδίκες και οι ποινές που επιβλήθηκαν στους παραβάτες θα λειτουργήσουν ως αποτρεπτικός παράγων.

Εντούτοις, ακόμη και σε χώρες που διαθέτουν φαινομενικώς ισχυρά νομικά συστήματα, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, υφίστανται κρίσιμα κενά. Η σκληρή πραγματικότητα αποκαλύπτει πως η πρακτική της σύγχρονης δουλείας συνεχίζεται και εδώ, συχνά κρυμμένη σε κοινή θέα. Μολονότι η Πράξη για τη Σύγχρονη Δουλεία του 2015 αποτέλεσε αναμφιβόλως μια θετική κίνηση προς την ορθή κατεύθυνση, το μήνυμα παραμένει σαφές: εάν επιθυμούμε την οριστική εξάλειψη της δουλείας, οφείλουμε να πράξουμε περισσότερα. Ένα στοιχείο μείζονος σημασίας είναι η διασφάλιση ότι τα άτομα που κινδυνεύουν να πέσουν θύματα εκμεταλλεύσεως θα έχουν εναλλακτικές επιλογές και ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη και τον νόμο.

Για την απονομή δικαιοσύνης και την τιμωρία των διακινητών, η συμβολή των θυμάτων κρίνεται απαραίτητη. Ωστόσο, πρέπει να γίνει κατανοητό πως η δίωξη των

ενόχων δεν μπορεί να αποτελεί προτεραιότητα για τα θύματα, εφόσον δεν καλύπτονται οι βασικές τους ανάγκες. Ούτε μπορούν να συνεργαστούν, εάν δεν αισθάνονται ότι θα γίνουν πιστευτοί ή ότι θα τύχουν της δέουσας προστασίας κατά την καταγγελία του εγκλήματος. Άνθρωποι χωρίς ασφαλή εργασία είναι πιθανό να εξαναγκαστούν σε συνέχιση της εργασίας τους υπό καθεστώς εκμεταλλεύσεως, ενώ όσοι βρίσκονται σε καθεστώς αβεβαιότητας ως προς τη διαμονή τους διακατέχονται από τον φόβο των συνεπειών μιας ενδεχόμενης προσφυγής στις αρχές. Απαιτείται άμεση δράση ώστε να εξασφαλιστεί για τους επιζώντες ένα δίκτυο προστασίας, το οποίο θα τους επιτρέψει να μιλήσουν ανοικτάς και να ανοικοδομήσουν τη ζωή τους.

Η εργατική νομοθεσία χρήζει επίσης βελτιώσεως, ώστε να ενδυναμώσει τους ανθρώπους να αντισταθούν στην εκμετάλλευση. Παράλληλα, οι φορείς προστασίας του παιδιού οφείλουν να συνεργαστούν στενότερα με τα σχολεία και τις τοπικές κοινότητες. Σκοπός είναι η διαπαιδαγώγηση των παιδιών και της ευρύτερης κοινωνίας σχετικά με τους κινδύνους που ελλοχεύουν στη σύγχρονη πραγματικότητα. Οι θεσμοί που έχουν ταχθεί στην προστασία των ευάλωτων παιδιών πρέπει να θέτουν την υγεία και την ασφάλειά τους υπεράνω όλων. Η απόκτηση της απαραίτητης εκπαίδευσής για την αναγνώριση των προειδοποιητικών σημείων είναι θεμελιώδης, ώστε οι αρμόδιες υπηρεσίες να προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες. Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει τόσο τη βούληση όσο και τα μέσα για να επιφέρει μόνιμες βελτιώσεις στην Πράξη του 2015, περιορίζοντας έτσι αποτελεσματικότερα τη σύγχρονη δουλεία.

Μαζί με τις αρχές και τη νομοθεσία, το κοινό διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην εξάλειψη του αποτροπαίου αυτού εγκλήματος και οφείλει να συνεχίσει τον αγώνα για την απελευθέρωση των 40 εκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν υπό καθεστώς δουλείας. Δεδομένου ότι το φαινόμενο αυτό μπορεί να συμβαίνει δίπλα μας, στον χώρο της καθημερινής μας ζωής, οι πολίτες βρίσκονται συχνά στην καλύτερη θέση για να εντοπίσουν και να καταγγείλουν σημάδια εκμεταλλεύσεως... όταν ψάχνουμε, βρίσκουμε.

Αναφορά Σύγχρονης Δουλείας

Όσοι υποπτεύονται περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων πρέπει να καλέσουν την αστυνομία:

- 999 σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης
- 101 εάν δεν επείγει.
- Όσοι προτιμούν να διατηρήσουν την ανωνυμία τους, μπορούν να επικοινωνήσουν με το Crimestoppers στο 0800 555 111.

Συμβουλές: Όσοι χρειάζονται καθοδήγηση πριν επικοινωνήσουν με την αστυνομία, μπορούν να απευθυνθούν στους ακόλουθους εξειδικευμένους οργανισμούς:

- Modern Slavery Foundation - Γραμμή Βοηθείας 08000 121 700, ανοικτή όλο το 24ωρο.
- Salvation Army (Στρατός της Σωτηρίας) - Εμπιστευτική γραμμή βοήθειας 0800 818 3733, ανοικτή όλο το 24ωρο.
- NSPCC εάν υποψιάζεστε ότι ένα παιδί βρίσκεται σε κίνδυνο - Γραμμή Βοηθείας 0808 800 5000.

Rena Mentis

Nicholas & Co Solicitors Limited

31 Μαρτίου 2021

Αποποίηση Ευθυνών:

Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν άρθρο παρέχονται αποκλειστικά για ενημερωτικούς σκοπούς και δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ή να ερμηνεύονται ως νομικές συμβουλές.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΟΥΒΛΑΚΗΣ

Εισαγωγή

Το σχολικό περιβάλλον συνιστά έναν από τους πλέον νευραλγικούς χώρους της καθημερινότητας, εντός του οποίου καθίσταται δυνατή η διαπίστωση και η ανάδειξη ζητημάτων που άπτονται της σύγχρονης δουλείας και, ειδικώς, της εμπορίας ανθρώπων. Εφόσον τα παιδιά στο Ηνωμένο Βασίλειο δαπανούν κατά μέσο όρο οκτώ ώρες ημερησίως στο σχολείο επί πέντε ημέρες την εβδομάδα, οι εκπαιδευτικοί και το εν γένει προσωπικό της σχολικής μονάδας βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση ώστε να εντοπίσουν πιθανές περιπτώσεις τέτοιου είδους εκμεταλλεύσεως.

Τούτο συμβαίνει διότι, καθώς αφιερώνουμε περισσότερο χρόνο στα παιδιά που βρίσκονται υπό τη μέριμνά μας, αποκτούμε βαθύτερη γνώση της προσωπικότητός τους. Έργο μας είναι η οικοδομή ουσιαστικών σχέσεων με τους μαθητές, η σπουδή του χαρακτήρα και των συμπεριφορών τους. Η διαδικασία αυτή δεν υποβοηθεί απλώς το εκπαιδευτικό μας έργο, αλλά συμβάλλει καίρια στην ικανότητά μας να διακρίνουμε πότε κάτι δεν εξελίσσεται ομαλώς στη ζωή τους.

Η αυξημένη αυτή συναναστροφή των εκπαιδευτικών με τα παιδιά και τους νέους επιβάλλει το χρέος να διαθέτουμε ισχυρές διαδικασίες για την προστασία και τη διαφύλαξη των μαθητών μας έναντι πάσης μορφής κακοποίησης. Κάθε έτος, οι εκπαιδευτικοί ανά την επικράτεια συμμετέχουν στην ετήσια συνάντηση για θέματα προστασίας (Safeguarding), όπου ανανεώνουμε τη γνώση μας επί των πολιτικών ασφαλείας, ενημερωνόμαστε για τις τρέχουσες εξελίξεις και διασφαλίζουμε ότι είμαστε εξοικειωμένοι με τους διάφορους τρόπους εντοπισμού ενδείξεων κακοποίησης, καθώς και με τη δέουσα απόκριση στις ανησυχίες που ενδεχομένως ανακύψουν για τους μαθητές υπό την ευθύνη μας.

Δυστυχώς, τούτο δεν ισχύει πάντοτε για τους γονείς και τους κηδεμόνες. Υφίστανται πλείστα παραδείγματα οικογενειών, τις οποίες θα χαρακτηρίζαμε ως «παραδοσιακές», που πέφτουν στην παγίδα της σκέψεως ότι «αυτό δεν θα συμβεί σε εμάς». Πολλές οικογένειες έχουν θρυμματιστεί εξαιτίας αυτής της νοοτροπίας. Υπάρχουν αναρίθμητες ιστορίες παιδιών που αγνοούνται, είτε λόγω απαγωγής είτε, γεγονός ακόμη πιο τρομακτικό, κατόπιν δικής τους επιλογής, η οποία προέκυψε ως αποτέλεσμα μακράς και προσεκτικής χειραγωγήσεως από εγκληματικούς φορείς.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι, πρωτίστως μεν η αφύπνιση και η ευαισθητοποίηση επί του θέματος της εμπορίας ανθρώπων, δευτερευόντως δε η υπόδειξη τρόπων αναγνώρισεως πιθανών ενδείξεων θυματοποίησης και, τέλος, η παροχή πρακτικής καθοδηγήσεως και υποστήριξης σε περιπτώσεις όπου υπάρχει υπόνοια κινδύνου ή χειραγωγήσεως οικείων προσώπων.

Φρονώ ότι οι γονείς, οι κηδεμόνες, τα μέλη των εκκλησιαστικών επιτροπών, οι ιερείς και οι ενορίτες θα ωφεληθούν τα μέγιστα από τις επισημάνσεις που κατατίθενται στο παρόν κείμενο. Θα προχωρούσα μάλιστα έτι περαιτέρω, λέγοντας ότι αποτελεί ευθύνη όλων των μελών της κοινωνίας να διαθέτουν εμπεριστατωμένη επίγνωση αυτού του ζητήματος, ιδιαιτέρως δε όσοι εργάζονται επαγγελματικώς με παιδιά και ευάλωτους ενήλικες.

Ποιους αφορά η εμπορία ανθρώπων;

Η αναφορά στην εμπορία ανθρώπων ενδεχομένως ανακαλεί στη μνήμη την εικόνα ενός φορτηγού πλήρους παράνομων μεταναστών, οι οποίοι μεταφέρονται μυστικά από τη μία χώρα στην άλλη, παρασυρόμενοι στην εκμετάλλευση λόγω απελπισίας και ψευδών υποσχέσεων. Δυστυχώς, τέτοιες στερεότυπες εντυπώσεις δύνανται να περιορίσουν την προσοχή μας και να μας αποπροσανατολίσουν από τη συνολική εικόνα της σύγχρονης δουλείας.

Μύθος: Η εμπορία ανθρώπων αφορά αποκλειστικώς αλλοδαπούς.

Τούτο είναι απολύτως εσφαλμένο. Ο φιланθρωπικός οργανισμός «Unseen» αναφέρει στην ιστοσελίδα του ότι κατά το παρελθόν έτος στο Ηνωμένο Βασίλειο, άνω του ενός τετάρτου των θυμάτων εμπορίας ήταν Βρετανοί (26%), γεγονός που καθιστά τη βρετανική υπηκοότητα την πλέον συχνή μεταξύ των θυμάτων, ακολουθούμενη από την αλβανική (16%) και τη βιετναμική (8%). (<https://www.unseenuk.org/modern-slavery/world-day-against-trafficking>)

Μύθος: Η εμπορία ανθρώπων αποσκοπεί αποκλειστικώς στη σεξουαλική εκμετάλλευση.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση για την Εμπορία Ανθρώπων του 2020 που δημοσιεύθηκε από το UNODC (Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος), ενώ το 50% των θυμάτων υπέστησαν εμπορία για σεξουαλική εκμετάλλευση, το έτερο 50% αφορούσε περιπτώσεις καταναγκαστικής εργασίας, εγκληματικής δραστηριότητας και εξαναγκαστικής επαιτείας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει παρατηρηθεί σημαντική αύξηση στον αριθμό των θυμάτων

που διακινούνται με σκοπό την πώληση ναρκωτικών. Τα θύματα είναι κυρίως Βρετανοί έφηβοι και νεαροί άνδρες, με τον αριθμό τους να βαίνει αυξανόμενος κατά τα τελευταία έτη. (Εθνική Υπηρεσία Εγκλήματος του Ηνωμένου Βασιλείου, 2017)

Μύθος: Η εμπορία ανθρώπων προϋποθέτει τη διέλευση διεθνών συνόρων.

Μολονότι αυτό ίσως αλήθευε στο παρελθόν, η σκληρή πραγματικότητα είναι ότι πλέον δεν ανταποκρίνεται στα δεδομένα. Με την ανάπτυξη πιο εξελιγμένων μονάδων οργανωμένου εγκλήματος, η εμπορία εντός του Ηνωμένου Βασιλείου καθίσταται ολοένα και πιο συχνή. Το φαινόμενο των «county lines» (διαπεριφερειακά δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η εμπορία περιλαμβάνει τη «μετακίνηση προσώπου με μέσα όπως η βία, η απάτη, ο εξαναγκασμός ή η παραπλάνηση, με σκοπό την εκμετάλλευσή του. Δεν απαιτείται η διέλευση διεθνών συνόρων, καθώς μεγάλο μέρος της εμπορίας λαμβάνει χώρα εντός της ίδιας της επικράτειας. Μπορεί να αναφέρεται σε δίκτυα διανομής (county lines), ή ακόμη και στη μεταφορά κάποιου απλώς στο διπλανό οίκημα». (<https://www.unseenuk.org/modern-slavery/world-day-against-trafficking>)

Η δυσάρεστη αλήθεια της εμπορίας ανθρώπων είναι ότι μπορεί να πλήξει τον οποιονδήποτε. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, άνδρες, γυναίκες, αγόρια και κορίτσια δύνανται να πέσουν θύματα εμπορίας. Ο αρμόδιος φορέας για τον εντοπισμό θυμάτων, ο Εθνικός Μηχανισμός Παραπομπής (NRM), δήλωσε το 2017 ότι εκ των 5.145 αναφερθεισών περιπτώσεων πιθανών θυμάτων, οι 2.118 αφορούσαν παιδιά. Τα θύματα αυτά προέρχονταν από 116 διαφορετικές εθνικότητες. Εξ αυτών, το 47% ήταν γένους θηλυκού, το 52% γένους αρσενικού, ενώ το 1% αφορούσε διεμφυλικά άτομα, στοιχείο που υπογραμμίζει περαιτέρω την ευρύτητα του προβλήματος της εμπορίας ανθρώπων.

Γιατί καθίσταται εφικτή η εμπορία ανθρώπων;

Η εμπορία ανθρώπων καθίσταται δυνατή διότι οι δράστες διαθέτουν την ικανότητα να εντοπίζουν ευάλωτα άτομα και, με ποικίλους τρόπους, να εκμεταλλεύονται αυτήν ακριβώς την ευπάθεια.

"Οι διακινητές στρέφουν την εγκληματική τους δραστηριότητα κυρίως εναντίον θυμάτων που βρίσκονται στο περιθώριο ή βιώνουν δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης. Οι μετανάστες που στερούνται νομιμοποιητικών εγγράφων, καθώς και οι άνθρωποι που βρίσκονται σε απεγνωσμένη αναζήτηση εργασίας, καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτοι, ειδικώς όσον αφορά την εμπορία με σκοπό την καταναγκαστική εργασία. Όσον αφορά τους εγκληματίες που εμπλέκονται στην εμπορία παιδιών, αυτοί επιλέγουν τα θύματά τους από οικογενειακές εστίες που διαβιούν υπό συνθήκες ακραίας πενίας, από δυσλειτουργικές οικογένειες ή στρέφονται προς εκείνα τα παιδιά που έχουν εγκαταλειφθεί και στερούνται της απαραίτητης γονικής φροντίδας. Στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, τα παιδιά αποτελούν το ήμισυ των εντοπισθέντων θυμάτων και διακινούνται κυρίως για καταναγκαστική εργασία (46%)."

Αντιθέτως, στις χώρες υψηλότερου εισοδήματος, η εμπορία των ανηλίκων αποσκοπεί πρωτίστως στη γενετήσια εκμετάλλευση, στον εξαναγκασμό προς τέλεση εγκληματικών πράξεων ή στην επαιτεία." (UNODC, 2020).

Πηγή: Συλλογή περιλήψεων δικαστικών υποθέσεων GLOTIP, η οποία βασίζεται σε 233 περιπτώσεις από το σύνολο των 489 που έχουν συγκεντρωθεί από το UNODC για τις ανάγκες της παρούσης Εκθέσεως.

*Σημείωση: Στην ίδια υπόθεση είναι δυνατόν να αναφέρονται πολλαπλοί παράγοντες, ως εκ τούτου τα ποσοστά ενδέχεται να υπερβαίνουν το 100%.

Στρατολόγηση παιδιών και νεαρών ενηλίκων

Οι διακινητές έχουν αναπτύξει ιδιαίτερη δεξιότητα στον εντοπισμό των πλέον ευάλωτων μελών της κοινωνίας, μετέχοντες παντός μέσου για την εκμετάλλευση της συγκεκριμένης τρωτότητας. Τούτο ισχύει, δυστυχώς, και για την περίπτωση των παιδιών και των νεαρών ενηλίκων. Οι εν λόγω ευπάθειες περιλαμβάνουν, χωρίς όμως να περιορίζονται αποκλειστικώς σε αυτές, την πτωχεία, την έλλειψη στέγης ή τον αιφνίδιο εκτοπισμό που προκαλείται από βίαιες συγκρούσεις στη χώρα προελεύσεως του ατόμου.

Οι έμποροι λευκής σαρκός, λειτουργώντας ως άρπαγες, εκμεταλλεύονται τα πρόσωπα αυτά υποσχόμενοι ασφάλεια, ποιοτική εκπαίδευση και οικονομική απολαβή. Υφίστανται πολλές περιπτώσεις όπου ακόμη και οι γονείς έχουν πεισθεί να αποστείλουν το παιδί τους στο εξωτερικό, τρέφοντας την ελπίδα για μια καλύτερη ζωή σε άλλον τόπο.

Κατά τη φάση της στρατολογήσεως, οι επιτήδαιοι χρησιμοποιούν δόλια και χειριστικά μέσα προκειμένου να εξαναγκάσουν το υποψήφιο θύμα. Η χρήση βίας, ειδικώς κατά το αρχικό στάδιο, δεν αποτελεί συνήθη στρατηγική. Προτιμούν τη χρήση πλασματικών αγγελιών εργασίας ή την άμεση επαφή με τα θύματα, υποκρινόμενοι φιλική διάθεση, ενώ η βία και ο εξαναγκασμός καθίστανται συχνότεροι καθώς εξελίσσεται η διαδικασία της εκμεταλλεύσεως.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι νέοι στρατολογούνται συχνά μέσω εγκληματικών δικτύων (συμμοριών), αλλά και μέσω φίλων ή μελών της οικογενείας, τα οποία είτε εμπλέκονται τα ίδια σε εγκληματική δραστηριότητα είτε αποτελούν ήδη θύματα εκμεταλλεύσεως. Αυτή η στρατολόγηση δύναται να λάβει χώρα οπουδήποτε, από την οικογενειακή εστία και το σχολείο έως και το πάρκο. Με την ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι ευκαιρίες αλιεύσεως θυμάτων έχουν ομοίως αυξηθεί.

Εξελίξεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid 19

Όπως προαναφέρθηκε, οι διακινητές στοχεύουν τα πλέον ευάλωτα μέλη της κοινωνίας προκειμένου να τα εκμεταλλευθούν. Μία εκ των συνεπειών της πανδημίας του Covid 19 υπήρξε η ραγδαία αύξηση των ποσοστών ανεργίας, γεγονός που με τη σειρά του είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει στην αύξηση των περιστατικών εμπορίας ανθρώπων.

Τα άτομα που αναζητούν εργασία ενδέχεται να είναι περισσότερο πρόθυμα να αναλάβουν υψηλούς κινδύνους, με την ελπίδα βελτιώσεως των ευκαιριών τους. Ακόμη και σε πλούσιες χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, οι πλέον ευάλωτες ομάδες εκτίθενται σε ακόμη μεγαλύτερη δοκιμασία κατά τη διάρκεια της ύφεσης λόγω της πανδημίας. Καθώς τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται, καθίσταται πιθανή και η αύξηση του αριθμού των νέων θυμάτων της σύγχρονης δουλείας.

Δυστυχώς, τα πρόσφατα μέτρα εγκλεισμού (lockdowns) στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν περιόρισαν τις ευκαιρίες δράσεως για τους εγκληματίες, ιδιαιτέρως όσον αφορά τους νέους ανθρώπους. Σύμφωνα με τον συνιδρυτή της φιλανθρωπικής οργανώσεως Minority Matters που εδρεύει στο Λονδίνο, η πανδημία δυσχέρανε την κατάσταση για τους νέους και τα παιδιά. Ο αριθμός των ανηλίκων που εμπλέκονται στη διακίνηση ναρκωτικών, καθώς και τα περιστατικά παιδιών που κακοποιούνται ή ακόμη και εξαφανίζονται, σημείωσαν αύξηση κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσεως.

Καθώς η συνάντηση και η κοινωνικοποίηση σε εξωτερικούς χώρους είχαν απαγορευθεί για μεγάλο μέρος του 2020 και του 2021, τα εγκληματικά δίκτυα στράφηκαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για σκοπούς στρατολόγησεως. Μέσω της χειραγώγησης και της υποσχέσεως ανταμοιβών, οι συμμορίες κατόρθωσαν επιτυχώς να πείσουν πολλούς νεαρούς ενήλικους να παραβιάσουν τους κανόνες του εγκλεισμού και να διαπράξουν εγκλήματα, όπως η εμπορία ναρκωτικών, εκμεταλλευόμενοι για άλλη μια φορά τις ευπάθειές τους.

Η οργάνωση The Children's Society τονίζει επίσης ότι, περισσότερο από ποτέ, η στοχευμένη δημογραφική ομάδα δεν περιορίζεται σε παιδιά από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος. Ο εγκλεισμός λόγω της πανδημίας επέφερε αύξηση στον αριθμό των παιδιών από οικονομικά εύρωστες οικογένειες που γίνονται στόχος, επειδή είναι πιθανότερο να «ενσωματωθούν» χωρίς να κινήσουν υποψίες. Η οργάνωση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κάθε παιδί δύναται να διατρέξει κίνδυνο εκμεταλλεύσεως και ότι οποιοσδήποτε επιθυμεί να ενταχθεί κοινωνικά, να αισθάνεται λιγότερο μόνος ή να αποκομίσει χρήματα, βρίσκεται δυνητικώς σε κίνδυνο να πέσει θύμα των κυκλωμάτων.

Εντοπισμός των ενδείξεων εμπορίας

Καθώς η εμβέλεια της σωματεμπορίας εξαπλώνεται, καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική η ανάγκη να αναπτύξει η κοινωνία τρόπους εντοπισμού και προστασίας των πιθανών θυμάτων. Πολλά εξ αυτών αγνοούν τα ίδια ότι υφίστανται εκμετάλλευση ή φοβούνται υπερβολικά να μιλήσουν, τρέμοντας τις επιπτώσεις. Στον ιστότοπό της, η NSPCC (Εθνική Εταιρεία για την Πρόληψη της Βιαιότητας κατά των Παιδιών) προσδιορίζει ορισμένες ενδείξεις που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τεκμήρια εμπορίας. Αυτές περιλαμβάνουν:

- την ανάλωση πολλού χρόνου σε οικιακές εργασίες,
- τη σπάνια έξοδο από την οικία ή την έλλειψη χρόνου για παιχνίδι,
- την ορφάνια ή τη διαβίωση μακριά από την οικογένεια,
- τη διαβίωση σε κατάλυμα χαμηλών προδιαγραφών,
- την αβεβαιότητα του παιδιού για τη χώρα, την πόλη ή την κωμόπολη στην οποία βρίσκεται,
- την απροθυμία ή την αδυναμία κοινοποίησεως προσωπικών πληροφοριών ή του τόπου κατοικίας,
- τη μη εγγραφή σε σχολείο ή σε ιατρείο γενικής ιατρικής,
- την έλλειψη προσβάσεως στους γονείς ή τους κηδεμόνες,
- την εμφάνιση σε ακατάλληλους χώρους,
- την κατοχή χρημάτων ή αντικειμένων που δεν θα αναμένονταν, όπως καινούργια κινητά τηλέφωνα,
- τραυματισμούς από εργατικά ατυχήματα,
- την αφήγηση μιας προετοιμασμένης ιστορίας, η οποία ομοιάζει πολύ με ιστορίες που δίνονται από άλλα παιδιά.

<https://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/child-trafficking/#signs>

Στα σχολεία, οι εργαζόμενοι εκπαιδεύονται ώστε να είναι προσεκτικοί και σε εγρήγορση για ξαφνικές αλλαγές στη στάση, την εμφάνιση ή τη συμπεριφορά. Υφίστανται διαδικασίες για τη διερεύνηση του ιστορικού των νέων μαθητών, ειδικώς όταν εισέρχονται στο σχολείο κατά τη διάρκεια ενός τρέχοντος ακαδημαϊκού έτους.

Οι Ομάδες Ποιμαντικής Μέριμνας (Pastoral Teams) συναντώνται τακτικώς και συζητούν για τυχόν μαθητές που έχουν υποπέσει στην αντίληψή τους, ενώ συνθέτουν μια εικόνα όλων των γεγονότων για να διασφαλίσουν ότι δεν παραλείπεται καμία λεπτομέρεια. Εάν υπάρχουν ανησυχίες, αυτές δύνανται να τεθούν υπόψη της τοπικής MASH (Πολυυπηρεσιακός Κόμβος Προστασίας), η οποία εν συνεχεία αναλαμβάνει το έργο της ανταλλαγής πληροφοριών προκειμένου να διερευνήσει πιθανά ζητήματα.

Αναφορά ανησυχιών

Αποτελεί καθήκον όλων των μελών της κοινωνίας να έχουν επίγνωση της εμπορίας ανθρώπων και να αντιμετωπίζουν τις ανησυχίες με αποτελεσματικό τρόπο. Κάθε οργανισμός που εργάζεται με το ευρύ κοινό, όπως ένα σχολείο, μια εκκλησία ή ένας σύλλογος εξωσχολικών δραστηριοτήτων, οφείλει να διαθέτει έναν ορισμένο υπεύθυνο ασφαλείας, ένα πρόσωπο αρμόδιο για τη λήψη πληροφοριών σχετικά με τυχόν ανησυχίες, το οποίο να είναι ορθώς ενημερωμένο και εκπαιδευμένο ώστε να ανταποκρίνεται καταλλήλως σε κάθε περιστατικό. Με αυτόν τον τρόπο, όποιος προσφέρει εθελοντικά τις υπηρεσίες του σε αυτά τα πλαίσια θα είναι σε θέση να αναφέρει ευκόλως προβλήματα, ώστε τα πιθανά περιστατικά εμπορίας να αντιμετωπίζονται με ασφάλεια.

Εάν ανησυχείτε ότι ένα μέλος του ευρύτερου κοινού πέφτει θύμα εκμετάλλευσης, τότε οφείλετε να επικοινωνήσετε με την αστυνομία, καθώς αυτή και άλλοι εξειδικευμένοι οργανισμοί διαθέτουν την απαραίτητη τεχνογνωσία για τη διαχείριση της καταστάσεως. Εάν δεν είστε βέβαιοι και χρειάζεστε περαιτέρω συμβουλές ή καθοδήγηση, υφίσταται μια σειρά φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι σε θέση να σας συμβουλευσουν για τον βέλτιστο τρόπο δράσεως. Για παράδειγμα:

- Η γραμμή βοήθειας του Ιδρύματος Σύγχρονης Δουλείας (Modern Day Slavery Foundation) στο 0800 0121 700, λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο,
- Η γραμμή βοήθειας της NSPCC στο 0808 800 5000, εάν πιστεύετε ότι ένα παιδί βρίσκεται σε κίνδυνο εμπορίας.

Συμπέρασμα

Αποτελεί ευθύνη όλων των μελών μιας κοινότητας η καλλιέργεια της συνειδήσεως γύρω από τις διάφορες πτυχές της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και η ενημέρωση σχετικά με τους πόρους για την αντιμετώπιση πιθανών ζητημάτων. Τα σχολεία διαθέτουν διαδικασίες που βοηθούν στον εντοπισμό και την παρακολούθηση πιθανών καταστάσεων,

διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο τους μαθητές και τους συναδέλφους έναντι πιθανών κινδύνων.

Οι Εκκλησίες, τα κοινοτικά κέντρα και όλοι οι χώροι κοινωνικής αλληλεπιδράσεως πρέπει πάντοτε να διαθέτουν ένα ορισμένο μέλος που να είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση των ανησυχιών. Στην ευρύτερη κοινότητα υπάρχουν πολλοί οργανισμοί, όπως η NSPCC, το Ίδρυμα Σύγχρονης Δουλείας, ακόμη και οι τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες, οι οποίοι είναι προσβάσιμοι στα μέλη του ευρύτερου κοινού. Αυτοί οι φορείς δύνανται να προσφέρουν συμβουλές και υποστήριξη, καθώς και να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες που μπορεί να τρέφει κάποιος.

Σε όλες τις περιπτώσεις, συνιστάται πως εάν υφίσταται ανησυχία ότι ένα πρόσωπο έχει πέσει θύμα ή κινδυνεύει να πέσει θύμα εμπορίας, τότε η ίδια η πράξη της κοινοποιήσεως αυτής της ανησυχίας στην αστυνομία είναι υψίστης σημασίας.

ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ - ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ: Η ΦΩΝΗ ΕΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΙΑΠΟΥΡΔΗΣ

Ψυχολογικοί και Ποιμαντικοί Προσανατολισμοί για τους Επιζώντες της Εμπορίας Ανθρώπων

Η παράνομη διαδικασία της μεταφοράς ή του εξαναγκασμού ανθρώπων, με απώτερο σκοπό την αποκόμιση οφέλους από την εργασία ή την υπηρεσία τους, η οποία λαμβάνει συνήθως τη μορφή της καταναγκαστικής εργασίας ή της σεξουαλικής εκμεταλλεύσεως, ορίζεται ως εμπορία ανθρώπων. Πρόκειται για ένα αποτρόπαιο φαινόμενο που στιγματίζει βαθύτατα τις κοινωνίες του σύγχρονου κόσμου μας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC), η εμπορία ανθρώπων συνιστά βαρύτατο έγκλημα και κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα στατιστικά δεδομένα αποκαλύπτουν μια ζοφερή πραγματικότητα, καθώς κάθε έτος χιλιάδες άνδρες, γυναίκες και παιδιά πέφτουν θύματα αδίστακτων διακινητών, είτε εντός των ορίων της πατρίδας τους είτε στο εξωτερικό. Σχεδόν κάθε χώρα της υφελίου επηρεάζεται από αυτή τη μάστιγα, λειτουργώντας είτε ως χώρα προελεύσεως, είτε ως ενδιάμεσος σταθμός, είτε ως τελικός προορισμός των θυμάτων.⁷

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Πάπας Φραγκίσκος, κατά την ομιλία του στο δεύτερο Διεθνές Συνέδριο για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων το 2014, δήλωσε με έμφαση ότι η εμπορία ανθρώπων στη σύγχρονη κοινωνία αποτελεί μια ανοικτή πληγή στο Σώμα του Χριστού. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόλις κατά τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε να δίδεται η δέουσα νομική προσοχή σε παγκόσμιο επίπεδο για την ανάγκη αμέσου αντιμετώπισεως του προβλήματος, με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων να χρονολογείται από το έτος 2000. Ως εκ τούτου, παρατηρείται ελάχιστη διερεύνηση του ζητήματος από πλευράς ψυχολογικής και ποιμαντικής. Δυστυχώς, ακόμη μικρότερη είναι η έρευνα και η μελέτη σχετικά με τις μακροχρόνιες επιπτώσεις που επιφέρει η εμπορία ανθρώπων στα θύματα. Ωστόσο, η αρνητική και διαρκής επίδραση στην πνευματικότητα, στην προσωπικότητα και στην εν γένει ευημερία του θύματος είναι, κατά κανόνα, αναπόφευκτη.

Μια επιπλέον παράμετρος, την οποία καλούμαστε να συνεξετάσουμε υπό το φως της πρόσφατης πανδημίας που προκάλεσε ο COVID-19, αφορά την επίδραση που αυτή

⁷ 1 https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html#What_is_Human_Trafficking

είχε στα θύματα. Τον Μάιο του 2020, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ανέφερε ότι οι συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων επιδεινώθηκαν παγκοσμίως λόγω της ακραίας φτώχειας. Η πλειονότητα των ατόμων αυτών ταυτοποιήθηκε ως γυναίκες, παιδιά, αλλοδαποί πολίτες και μέλη φυλετικών μειονοτήτων. Επιπροσθέτως, τα νέα στατιστικά δεδομένα καταδεικνύουν νέες τάσεις. Η ζήτηση για υπηρεσίες πορνείας έχει μειωθεί δραματικά, ενώ αντιθέτως έχει αυξηθεί η σεξουαλική εκμετάλλευση σε ιδιωτικούς χώρους, η ενδοοικογενειακή βία και η παιδική πορνογραφία. Έχει αναφερθεί ότι, κατά τη διάρκεια της τρέχουσας παγκόσμιας πανδημίας, η βία εντός της οικογενείας αναδεικνύεται ως ένας από τους πρωταρχικούς παράγοντες που εξωθούν γυναίκες, παιδιά και άτομα από την κοινότητα LGBTQ+ στα δίκτυα των διακινητών, παρασυρόμενα από ψευδείς υποσχέσεις ελπίδας και διαφυγής από τη βία στο σπίτι ή από μια ζωή γεμάτη ταπεινώσεις.

Καθίσταται, ως εκ τούτου, επιτακτική η ανάγκη κατανοήσεως της καταπατήσεως της αξιοπρεπείας που επιβάλλει η εμπορία ανθρώπων σε κάθε άτομο που υπόκειται σε αυτήν. Παρόλα αυτά, η ποικιλία των εκφάνσεών της και η ανομοιογένεια των θυμάτων καθιστούν την κατάσταση εξαιρετικά σύνθετη. Κανένας επιστημονικός κλάδος από μόνος του δεν επαρκεί για την αντιμετώπιση ενός τέτοιου φαινομένου, αλλά απαιτείται μια διεπιστημονική προσέγγιση. Συνεπώς, η παρούσα εργασία θα επιχειρήσει να φωτίσει τις προεκτάσεις της εμπορίας ανθρώπων τόσο από θεολογικής όσο και από ψυχολογικής σκοπιάς. Ως ανθρωπολόγος της θρησκείας, οφείλω να αναφερθώ στο σημείο αυτό στη ρήση της Αγίας Γραφής: *«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν»* (Γέν. 1, 26). Το χωρίο αυτό μας διδάσκει ότι τα ανθρώπινα όντα δεν αποτελούν αντικείμενα, αλλά πρόσωπα, είναι υπάρξεις που χρήζουν φροντίδας και σεβασμού, ικανές για αυτορρύθμιση και με έμφυτη την ανάγκη να έρχονται σε κοινωνία με τους άλλους. Ήδη από το 1988, ο Πάπας Ιωάννης Παύλος Β', με λόγο γεμάτο συμπόνια, μας υπενθύμισε ότι όταν κάποιος δεν αντιμετωπίζεται με σεβασμό, ως ζωντανή εικόνα του Θεού, τότε το πρόσωπο αυτό υπόκειται σε εξευτελιστικές μορφές κακοποιήσεως και ψυχολογικής χειραγώγησης, γεγονός που το καθιστά ευάλωτο στις διάφορες μορφές δουλείας. Είναι πλέον καιρός να εμβαθύνουμε στην κατανόηση αυτού του φαινομένου μέσα από μια θρησκευτική και ψυχολογική προοπτική.

Θρησκεία και Εμπορία Ανθρώπων

Είναι εξαιρετικά πιθανό τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων να αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον, τρέφοντας την ελπίδα της διαφυγής από τις προηγούμενες, απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης. Τα περισσότερα εξ αυτών υποφέρουν από τεράστιες ψυχικές ανάγκες. Εντούτοις, η σύγχρονη βιβλιογραφία δεν εστιάζει επαρκώς στον ρόλο που διαδραματίζουν η θρησκεία και οι θρησκευτικοί ηγέτες αναφορικά με αυτές τις ελλείψεις. Είναι σημαντικό να λάβουμε υπ' όψιν μία από τις βαθύτερες συνεισφορές της θρησκείας σε σχέση με τις ανθρώπινες ανάγκες, η οποία δεν είναι άλλη από την παροχή ελπίδος – μιας ελπίδος ότι υπάρχει ένα μέλλον στο οποίο μπορούμε να προσβλέπουμε, το οποίο θα μας επιτρέψει να αντέξουμε τον πόνο του παρόντος.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Χριστιανισμός αντιπροσωπεύει την υπόσχεση ότι όλοι αποτελούμε δημιουργήματα της αγάπης του Θεού και ότι Εκείνος είναι πάντοτε παρών, ακόμη και μέσα στην απόλυτη ερήμωση. Η χριστιανική πίστη δύναται να καταστεί το θεμέλιο για τους επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων κατά τις πλέον βασανιστικές στιγμές τους, παρέχοντας τη διαβεβαίωση ότι κάποιος τα βλέπει και δεν έχουν λησμονηθεί. Ο πνευματικός καθρέφτης που προσφέρει αυτή η προσδοκία, ακόμη και στα πιο σκοτεινά μέρη όπου βρίσκονται οι παθόντες, τους επιτρέπει να σχεδιάσουν το μέλλον και να αναζητήσουν την αγάπη και τη μαρτυρία του Θεού, δίδοντάς τους τη δυνατότητα να νοηματοδοτήσουν εκ νέου τη ζωή τους (Sounlakis, 2021).

Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντικό να ασχοληθούμε και με τις αρνητικές πτυχές της θρησκευτικής εμπειρίας, όταν εξετάζουμε τις επιπτώσεις της σωματεμπορίας. Υπάρχουν ορισμένοι θρησκευτικοί ηγέτες οι οποίοι, μέσω της διδασκαλίας τους, παρουσιάζουν ένα πλαίσιο τόσο άκαμπτο, ώστε οποιαδήποτε παρέκκλιση να θεωρείται αυτομάτως ως μη ιερή και ελλιπής. Μια εσφαλμένη ερμηνεία της εννοίας της αμαρτίας, καθώς και η πνευματικότητα που γεννά αυτή η παρανόηση, μπορούν να οδηγήσουν τα άτομα στο να αισθάνονται «μολυσμένα», γεμάτα ντροπή και ενοχή. Πολλά θύματα που είχαν εκτεθεί προηγουμένως σε συγκεκριμένες θρησκευτικές αντιλήψεις περί αμαρτίας αναφέρουν ότι η πίστη δεν τα βοήθησε στις πιο σκοτεινές στιγμές τους. Τουναντίον, αποκάλυψαν ότι ορισμένες διδασκαλίες και ο φόβος που τους είχε εμφορηθεί για έναν τιμωρό Θεό, τα έκαναν να αισθάνονται χειρότερα για τον εαυτό τους. Ανέφεραν επίσης ότι ένιωθαν «βρώμικα» όταν η κακοποίηση που υπέστησαν ήταν σεξουαλικής φύσεως και ότι η ελπίδα που αναζητούσαν στην πίστη τους δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ (Pemberton, 2006).

Από ψυχολογικής απόψεως, η εμπορία ανθρώπων αποτελεί μια προχωρημένη μορφή ψυχολογικού και πνευματικού τραύματος. Η σύγχρονη έρευνα αποκαλύπτει ότι η ενοχή και η ντροπή λειτουργούν ως ισχυροί ανασταλτικοί παράγοντες για την ψυχολογική και πνευματική ανάκαμψη των πληγέντων. Ορισμένα άτομα περιέγραψαν ότι, όταν αναζήτησαν στήριξη από την Εκκλησία, χαρακτηρίστηκαν ως «αμαρτωλοί» και «μολυσμένοι», γεγονός που διέλυσε την ελπίδα τους και τους έκανε να αισθάνονται ανάξιοι της αγάπης και του ελέους του Θεού (Montgomery, 1992; Ostrovski, 2011; Pemberton, 2006).

Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό για τους θρησκευτικούς λειτουργούς και όσους ασχολούνται με άτομα που έχουν υποστεί οποιαδήποτε μορφή εμπορίας, να αναγνωρίζουν και να κατανοούν τις διαφορετικές τραυματικές εμπειρίες που έχουν βιώσει τα θύματα. Είναι επίσης υψίστης σημασίας να γίνει αντιληπτός ο καθοριστικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η πίστη στη ζωή αυτών των ανθρώπων, καθώς δύναται είτε να βελτιώσει είτε να επιδεινώσει την κατάσταση. Πράγματι, η καλλιέργεια ελπίδος για ένα καλύτερο μέλλον μπορεί να τους επιτρέψει να βιώσουν τη θαλπωρή της θείας αγάπης. Είναι, λοιπόν, χρέος μας να αμφισβητήσουμε τις κοινωνικές και θρησκευτικές απόψεις που αντιμετωπίζουν αυτά τα άτομα ως «αμαρτωλούς» και να καταρρίψουμε τις προκαταλήψεις που περιβάλλουν τα θύματα, ώστε να μπορέσουν να έχουν πρόσβαση σε αυτή την ελπίδα.

Σε μέρη όπου η κρατική παρέμβαση αποτυγχάνει να βοηθήσει και να θεραπεύσει τις κοινωνικές πληγές της εμπορίας ανθρώπων, η πίστη και οι θρησκείες του κόσμου θα μπορούσαν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της πνευματικής και ψυχολογικής ευεξίας, υποβοηθώντας παράλληλα την επανένταξη των θυμάτων στο κοινωνικό σύνολο.

Πνευματικές Ανάγκες και Εμπορία Ανθρώπων

Υποστηρίζεται ότι το πνευματικό τραύμα συνιστά μια βίαιη διαταραχή στην υπαρξιακή αίσθηση του εαυτού και προκαλεί μεγάλη ψυχική δυσφορία. Η αυτοσυνειδησία θολώνει ή εξαφανίζεται και τα άτομα αρχίζουν να χάνουν τη σύνδεση με την προσωπικότητά τους, γεγονός που σημαίνει ότι τα υπαρξιακά όρια, η αυτονομία και η σωματική ακεραιότητα διαβρώνονται (Souvlakis, 2021). Όταν ακούω επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων, με την ιδιότητα του ψυχαναλυτή και θρησκευτικού ανθρωπολόγου, αντιλαμβάνομαι βαθύτατα τη συμπάθεια που απαιτείται για να ξεκινήσει η ανοικοδόμηση των υπαρξιακών τους κατόπτρων, δημιουργώντας έτσι τον χώρο για να επανασυνδεθούν με την προσωπικότητά τους. Τα άτομα αυτά δεν έχουν χάσει μόνο τα υπαρξιακά όρια των πρωταρχικών στοιχείων μιας πνευματικής πορείας, αλλά έχουν εξαπατηθεί και ως προς το θεμελιώδες δικαίωμά τους να υπάρχουν και να δημιουργούν νόημα. Ο εξευτελισμός στον οποίο έχουν υποβληθεί δημιουργεί μια βαθιά, σωματικά αποτυπωμένη αίσθηση ντροπής, «βρωμιάς» και «δυσωδίας» στο σώμα τους, όπως οι ίδιοι το περιγράφουν.

Προκειμένου να καλυφθούν οι πνευματικές τους ανάγκες, απαιτείται χρόνος, συνέπεια και οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Σύμφωνα με την κλινική μου εμπειρία, αυτό δεν απαιτεί έναν ειδικό που θα τους υποδείξει τι να κάνουν ή πώς να αισθάνονται, αλλά μάλλον έναν μάρτυρα στις πιο ερημικές στιγμές τους, στον πόνο τους, κάποιον που θα τους επιτρέψει να δημιουργήσουν ξανά τα δικά τους «κάτοπτρα» (Werbner, 2011).

Ο Mosko (2010) προτείνει ότι μια ζωτική πτυχή της χριστιανικής πνευματικότητας, ειδικά για όσους βρίσκονται σε πνευματική κρίση ή τραύμα, είναι η ικανότητα να επιτραπεί στο άτομο να βρει το χριστιανικό πρόσωπο, το οποίο στον πυρήνα του ήταν διαιρετό (dividual). Πολλοί μελετητές πιστεύουν ότι η ανάπτυξη της χριστιανικής προσωπικότητας αποτελεί μια συνεχή ενασχόληση με τη χριστιανική πνευματικότητα και δεν βασίζεται απαραίτητως στην πρακτική της πίστεως, αλλά μάλλον στον συνεχή διάλογο μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών εκδηλώσεων της θρησκευτικής πράξεως (Bialecki 2015; Daswani 2015; Handman, 2015; Werbner 2011; Souvlakis 2021).

Ερευνώντας ανεκδοτολογικά κλινικά στοιχεία από την εργασία με επιζώντες, καθίσταται φανερό ότι η ενασχόληση με πνευματικές πτυχές επιτρέπει μια εναλλαγή μεταξύ των ατομικών και διαιρετών μορφών της προσωπικότητας του καθενός, η οποία αποτελεί την οδό για την εμπειρία και την ενσάρκωση της προσωπικότητας εκ νέου. Μέσω της ενασχολήσεως με τις πνευματικές ανάγκες, τα άτομα αυτά καθίστανται ικανά να αντιμετωπίσουν τα διαφορετικά προσώπια και τις ηθικές κατασκευές που

εσωτερικεύθηκαν λόγω της εμπειρίας της εμπορίας και της επακόλουθης κοινωνικής αντιδράσεως.

Κρίνεται ουσιώδες να αντιμετωπίζουμε τα άτομα που υπόκεινται σε εμπορία με σεβασμό και συμπόνια. Για όσους από εμάς εμπλεκόμαστε μαζί τους με οποιαδήποτε θεραπευτική ιδιότητα, οφείλουμε να ενθυμούμαστε ότι η αναφορά στην αμαρτία δεν κάνει τίποτε άλλο από το να αυξάνει τα συναισθήματα ντροπής και ενοχής, τα οποία αποτελούν τροχοπέδη για την ανάκαμψη. Ως εκ τούτου, είναι επιβεβλημένο να επιτρέψουμε σε αυτά τα άτομα να εμπιστευθούν ξανά άλλους ανθρώπους, προκειμένου να αρχίσουν να χτίζουν τα υπαρξιακά τους κάτοπτρα κατ' εικόνα Θεού. Η εξαπάτηση που έχουν βιώσει τα οδηγεί στο να κατηγορούν τον εαυτό τους, γεγονός που τα κάνει να αισθάνονται υπεύθυνα για τα δεινά που τους βρήκαν. Οι πνευματικές πρακτικές της εξομολόγησης, της προσωπικής προσευχής και της μετοχής στη Θεία Ευχαριστία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη νοηματοδότηση της ζωής. Τέλος, ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που διευκολύνουν την πνευματική θεραπεία είναι η επαφή με κάποιον που μπορεί να γίνει σιωπηλός μάρτυρας των δυσκολιών τους, κάποιον που, ως μάρτυρας, αποδέχεται ανεπιφυλάκτως την παρουσία τους.

Οι Προκλήσεις υπό το Πρίσμα της Πίστεως

Από τη σκοπιά της θρησκευτικής ανθρωπολογίας, μία από τις κυριότερες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν σήμερα οι θρησκευτικοί ηγέτες στο πεδίο της σωματεμπορίας, αφορά το θεολογικό πλαίσιο εντός του οποίου ερμηνεύονται οι ρόλοι των δύο φύλων (Zimmerman, 2006, Bial-ecki, 2015). Για όσους από εμάς αγωνιζόμαστε ενάντια στην καταπάτηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, καθίσταται ιδιαίτερος δύσκολο να βρεθούμε αντιμέτωποι με συγκεκριμένες ερμηνείες των ρόλων του φύλου και της σεξουαλικότητας, καθώς οι ερμηνείες αυτές παρεμποδίζουν τον οφειλόμενο σεβασμό προς την ανθρώπινη ύπαρξη και ειδικότερα προς τα πρόσωπα εκείνα που έχουν υποστεί το μαρτύριο της εκμεταλλεύσεως.

Ως εκ τούτου, η ντροπή και η ενοχή λειτουργούν ως φραγμός στην πνευματική θεραπεία που δύναται να προσφέρει η πίστη στους επιζώντες, κατάσταση η οποία απαιτεί άμεση μέριμνα και επανεκπαίδευση. Η εδραίωση της ισότητας καθίσταται θεμελιώδης στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων και θα ενισχύσει την απονομή δικαιοσύνης και την προσφορά της Θείας αγάπης προς εκείνους που έχουν υποφέρει από εμπειρίες που παραβιάζουν την ίδια την ανθρώπινη υπόστασή τους.

Μια άλλη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι θρησκευτικοί οργανισμοί, συμπεριλαμβανομένης της Εκκλησίας, αφορά το επίπεδο συνειδητοποίησης τόσο των θρησκευτικών ηγετών όσο και των πιστών (Pemberton, 2006). Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι σημαντικός αριθμός θρησκευτικών λειτουργών στερείται ειδικής καταρτίσεως ή επιγνώσεως των ιδιαίτερων πνευματικών αναγκών των επιζώντων. Στην πραγματικότητα, η έρευνα υποδεικνύει ότι οι θρησκευτικοί ηγέτες έχουν την τάση να αντιμετωπίζουν τα

θύματα της σωματεμπορίας ως θύματα ενδοοικογενειακής βίας, χωρίς να λαμβάνουν υπ' όψιν τη μοναδικότητα των περιστάσεών τους. Το γεγονός αυτό ενδέχεται να οδηγήσει τους ποιμένες σε αδυναμία επιδείξεως της δέουσας συμπόνιας και ζεστασίας, σύμφωνα με τη χριστιανική παράδοση και τη διδασκαλία της Αγίας Γραφής. Είναι, λοιπόν, αναγκαίο για κάθε μέλος των θρησκευτικών οργανώσεων να καλλιεργήσει μια θεολογική ευαισθησία ως προς τις συγκεκριμένες πνευματικές ανάγκες που ενδέχεται να έχουν οι επιζώντες.

Με άλλα λόγια, είναι σημαντικό για τους εκκλησιαστικούς ταγούς να ασχοληθούν ουσιαστικά, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με το τι σημαίνει στην πράξη η εφαρμογή των διδασκαλιών του Ιησού στον τομέα αυτό, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι ο Χριστιανισμός καλωσορίζει κάθε άνθρωπο άνευ όρων, με την επιθυμία να στηρίξει όσους έχουν απειληθεί από την παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματός τους στην ύπαρξη. Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να τονισθεί εκ νέου ότι η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ένα πολυσύνθετο φαινόμενο, το οποίο δεν δύναται να αντιμετωπισθεί επαρκώς από έναν και μόνο επιστημονικό κλάδο. Οφείλουν όλοι να παραμερίσουν τους εγωισμούς τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν και να επιλύσουν τα ζητήματα αυτά κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο. Είναι καιρός για ένα διάλογο με άλλους επιστημονικούς κλάδους ή πεδία, ο οποίος θα ενώσει τις δυνάμεις όλων για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού.

Ωστόσο, ο διάλογος αυτός συνιστά μία από τις πλέον δύσκολες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Εκκλησία. Παρά τις προσπάθειες από όλες τις πλευρές, αποδεικνύεται δυσχερής η ανάπτυξη ενός πολυμερούς θρησκευτικού διαλόγου αναφορικά με τον αγώνα κατά της σωματεμπορίας (Bottani, 2020). Ο προβληματισμός αυτός απαιτεί άνοιγμα και σεβασμό προς τον «άλλον», απαιτεί την οικοδόμηση ισχυρών σχέσεων που βασίζονται στην εμπιστοσύνη και το σεβασμό, αντί της εστίασεως στο ποιος θα ασκήσει εξουσία. Μόνον τότε μπορούν οι θρησκευτικές οργανώσεις να αξιοποιήσουν τη δύναμή τους για αλλαγή, εστιάζοντας στην αξιοπρέπεια του πλησίον καθώς αυτός ίσταται ενώπιον του Θεού, διότι η αναγνώριση αυτής της αξιοπρέπειας είναι που οδηγεί στην αποδοχή των προσώπων που έχουν εκτεθεί στην εκμετάλλευση.

Ψυχολογικές Επιπτώσεις

Σε συνέχεια των πνευματικών αναγκών που ενδέχεται να έχουν τα άτομα που υπέστησαν εμπορία, είναι σημαντικό να σκιαγραφηθούν τα ψυχολογικά συμπτώματα που τα άτομα αυτά πιθανόν να εκδηλώσουν. Τα θύματα βιώνουν πολύ διαφορετικές εμπειρίες ανάλογα με το είδος της εκμεταλλεύσεως, καθώς ορισμένες καταστάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν σκληρότητα, αιχμαλωσία, επίθεση, ψυχολογικό βασανισμό κ.λπ. Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, θα εστιάσω πρωτίστως στα ψυχολογικά στοιχεία της σωματεμπορίας, όπου ο ψυχολογικός βασανισμός δύναται να περιλαμβάνει εκβιασμούς ή απειλές, στρεφόμενες τόσο κατά του ατόμου όσο και κατά των μελών της οικογενείας του (Green, 2000, Panasetis, 2003).

Επί του παρόντος, υπάρχουν περιορισμένα στοιχεία σχετικά με τις πνευματικές και ψυχολογικές ανάγκες των ατόμων που έχουν υποστεί εμπορία στην Ευρώπη. Ως εκ τούτου, η ενότητα αυτή θα εξετάσει εμπειρικά δεδομένα από την κλινική μου πρακτική, καθώς και από την περιορισμένη υπάρχουσα βιβλιογραφία που εστιάζει στις ψυχολογικές επιπτώσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν τα πρόσωπα αυτά. Η στέρηση της ελευθερίας σε πνευματικό, υπαρξιακό και ψυχολογικό επίπεδο μπορεί να οδηγήσει σε ποικίλες προκλήσεις (Zimmerman & Watts, 2003, Hossain et al., 2005), με την έρευνα να υποδεικνύει συμπτώματα όπως άγχος, κατάθλιψη και αυτοκαταστροφική συμπεριφορά.

Οι Derogastis και Melistratos (1983) υποστηρίζουν ότι τα άτομα που έχουν υποστεί εμπορία οποιουδήποτε είδους ανταποκρίνονται αρχικά θετικά στην υποστήριξη που αφορά θέματα της ψυχικής τους υγείας, ωστόσο η επίδραση που έχουν τα ζητήματα αυτά στην πνευματικότητά τους τείνει να αναδύεται 90 ημέρες μετά την πρώτη θεραπευτική παρέμβαση. Είναι ύψιστης σημασίας για τους επιζώντες να λαμβάνουν συνεχή και μακροχρόνια υποστήριξη, η οποία θα τους διευκολύνει στην ομαλή επανένταξη στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής. Οι προκλήσεις αυτές είναι περίπλοκες, διότι τα τραυματικά γεγονότα της υπαρξιακής παραβίασεως της προσωπικότητας τραυματίζουν την ψυχική αναπαράσταση του εαυτού, γεγονός που σημαίνει ότι οι επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων αγωνίζονται να εμπιστευθούν όχι μόνο τους άλλους, αλλά και τον ίδιο τους τον εαυτό. Αγωνίζονται επίσης να κατανοήσουν την αντανάκλασή τους στον έξω κόσμο, καθώς οι εμπειρίες τους από την κακοποίηση τους οδηγούν σε περιφρόνηση του δικού τους εσωτερικού κόσμου (Giezen et al., 2005, Souvlakis, 2021).

Μια πελάτισσά μου ανέφερε χαρακτηριστικά: «Δεν είμαι βέβαιη γιατί δεχθήκατε να με δείτε, σκέφτομαι συνεχώς ότι πάντα θέλετε κάτι από εμένα ή ότι θα με εκμεταλλευτείτε, αυτό το συναίσθημα δεν μου επιτρέπει να σας εμπιστευθώ ή να δω την καλοσύνη μέσα σας. Δεν αισθάνομαι ότι θα είμαι σε θέση να δω καλοσύνη στους ανθρώπους πια και νιώθω συνεχώς λερωμένη».

Η συγκεκριμένη γυναίκα υπέφερε από ένα από τα συναισθήματα που εντάσσονται στο φάσμα της καταθλίψεως: τη θλίψη. Η καταθλιπτική θλίψη που βιώνουν οι περισσότεροι επιζώντες συνδέεται με τη βαθιά ριζωμένη ψυχική και πνευματική τους μοναξιά. Βάσει της κλινικής μου εμπειρίας, φαίνεται ότι τα άτομα αυτά διαβιούν σε μια στιγμή ερημώσεως, μια στιγμή όπου ακόμη και ο Θεός μοιάζει να τους έχει λησμονήσει. Η στιγμή αυτή τους προκαλεί τον υπαρξιακό τρόπο της απομόνωσης και της «μεταλλάξεως». Όσο δυνατά και αν κραυγάζουν, κανείς δεν είναι εκεί για να τους ακούσει ή να τους δει.

Σε αυτή τη στιγμή της ερημώσεως, τα πάντα είναι σκοτεινά και αδυνατούν να διακρίνουν οποιαδήποτε αντανάκλαση του εαυτού τους, είναι σαν να έχουν πάψει να υπάρχουν. Η πνευματική σύνδεση με το υπερβατικό έχει διαρραγεί. Σε αυτές τις στιγμές, εν μέσω του πόνου της μοναξιάς, της αναξιοτητας και της αισθήσεως του «μιαρού», οι επιζώντες αναζητούν απεγνωσμένα κάποια παρηγοριά. Ωστόσο, δεδομένου ότι αυτά τα συναισθήματα έχουν καταστεί οικεία στον παθόντα, παρέχουν μια ψευδαίσθηση

παρηγοριάς μέσα στις δύσκολες περιστάσεις. Τελικώς, τα συναισθήματα αυτά ενισχύουν απλώς την αίσθηση της απελπισίας στην ψυχή και την πνευματικότητα του επιζώντος, και αυτή η απελπισία εκδηλώνεται ταυτόχρονα με μια τεράστια ανάγκη διαφυγής μέσω αποπειρών αυτοτραυματισμού ή ακόμη και αυτοκτονίας.

«Το ασήκωτο φορτίο μου είναι η μνήμη αυτών των γεγονότων», ανέφερε χαρακτηριστικά ένας άλλος εντολέας μου. Η σωματική μνήμη αυτών των απάνθρωπων εμπειριών ενεργοποιεί τη Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες (PTSD). Πλήθος επιζώντων καθίστανται «δέσμιοι» των ίδιων τους των αναμνήσεων, αδυνατώντας να βρουν παρηγοριά, εγκλωβισμένοι σε μια τρομάδη αναβίωση του παρελθόντος. Οι μνήμες αυτές κατακλύζουν την ύπαρξή τους σε τέτοιο βαθμό, ώστε το σώμα να αντιδρά με ταραχή και πανικό, καθώς δεν διαφαίνεται άλλη διέξοδος παρά η εκ νέου βίωση των γεγονότων. Ο έξω κόσμος παραβιάζει, για άλλη μια φορά, τα όρια του εαυτού, παραλύοντας την εσωτερική ικανότητα διάκρισης από τους εξωτερικούς παράγοντες. Το υποκείμενο αδυνατεί πλέον να διακρίνει τις εσωτερικές εικόνες της αγαθότητας, του νοήματος και της αυτοαξίας. Οι εμπειρίες αυτές, σε συνδυασμό με τις στιγμές ερημώσεως που βιώνουν οι επιζώντες, τους εγκαταλείπουν σε έναν χώρο διαρκούς «νεκρώσεως».

«Φοβάμαι συνεχώς, ό,τι κι αν γίνει, ζω μια διαρκή κόλαση. Πάντα σκέφτομαι ότι θα με βρουν και θα με πάρουν πίσω ή θα με σκοτώσουν. Δεν μπορώ να σταματήσω να σκέφτομαι ότι με παρακολουθούν και με καταδιώκουν. Νιώθω σαν να χάνω τα λογικά μου και δεν υπάρχει κανείς να με σώσει. Προσπάθησα να βρω κάποιον να με σώσει παλιότερα και κοίτα πού είμαι τώρα. Οι περισσότεροι μου λένε τι να κάνω, αλλά κανείς δεν είναι διατεθειμένος να με δει μέσα στη νέκρωσή μου, μέσα στην ανυπαρξία μου». Ο συγκεκριμένος άνθρωπος περιέγραψε παραστατικά το μετατραυματικό στρες ως μια ατελεύτητη πραγματικότητα φόβου, μια αίσθηση καταδιώξεως και αδυναμίας αναπαύσεως, καταστάσεις που αποστραγγίζουν το σώμα, τον νου και την ψυχή. Η σωματική και ψυχική πραγματικότητα αδυνατούν να διατηρήσουν πλέον την ομοιότητα, οδηγώντας το άτομο σε σοκ και πανικό, που εκδηλώνεται με εφιάλτες, εμμονικές τρομακτικές σκέψεις και συναισθηματικές μεταπτώσεις. Ωστόσο, ο ίδιος άνθρωπος μας έδωσε και το κλειδί για το τι ήταν αναγκαίο ώστε να βρει κάποια ανακούφιση. Το σπουδαιότερο στοιχείο αυτές τις στιγμές είναι η μαρτυρία.

Στην Ορθόδοξη Χριστιανική πνευματικότητα υπάρχουν πολλές διδασκαλίες σχετικά με το όφελος της μαρτυρίας, όχι μόνο σε πνευματικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο ψυχικής υγείας. Σύμφωνα με την Α΄ Επιστολή Πέτρου, η μαρτυρία παρέχει ελπίδα και πραότητα: *«ἔτοιμοι ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαὶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, ἀλλὰ μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου»* (Α΄ Πέτρ. 3, 15). Η αρετή της μαρτυρίας αποτελεί χριστιανικό θεμέλιο που επιτρέπει την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και παρέχει θεραπεία στην τραυματισμένη ψυχή. Ο Απόστολος Πέτρος μας διδάσκει ότι, για να δώσουμε μαρτυρία κατά το πρότυπο του Ιησού, οφείλουμε να είμαστε ταπεινοί και να μην προσεγγίζουμε τον άλλον από θέση υπεροχής, σαν να κατέχουμε όλες τις απαντήσεις. Στην Προς Ρωμαίους Επιστολή συναντούμε το θαυμάσιο χωρίο: *«ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ*

*ἀκοή διὰ ῥήματος Θεοῦ» (Ρωμ. 10, 17). Ενίοτε λησμονούμε τα όμορφα ιαματικά στοιχεία της ακρόασης. Στην περίπτωση των επιζώντων της εμπορίας ανθρώπων (human trafficking), η ενεργητική ακρόαση αποτελεί αποδεδειγμένο παράγοντα που δύναται να προσφέρει μια ακτίδα φωτός στις πιο ερημικές στιγμές. Η ακρόαση είναι το θεμελιωδέστερο στοιχείο της μαρτυρίας και κάποιες φορές, λόγω των ρόλων εξουσίας που ενδέχεται να κατέχουμε, το ξεχνάμε παντελώς: *«Δεν χρειάζομαι κάποιον να προσευχηθεί για μένα ή να μου πει τι να κάνω, όλη μου η ζωή ήταν έτσι. Θέλω κάποιον να είναι δίπλα μου και να ακούει...»*.*

Κρίνεται απαραίτητο στο στάδιο αυτό να αναφερθούμε στα συμπτώματα εχθρότητας που ενδέχεται να εκδηλώσουν οι επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων. Η έρευνα υποδεικνύει ότι οι επιζώντες μπορεί να βιώνουν συχνά ξεσπάσματα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Τις περισσότερες φορές, αυτή η εχθρική συμπεριφορά εμφανίζεται ως παθητικά ξεσπάσματα και ενεργητικές εσωστρεφείς εκρήξεις. Με άλλα λόγια, φαίνεται πως τα άτομα που έχουν υποστεί οποιασδήποτε μορφής εμπορία έχουν εσωτερικεύσει μια «ρυπαρή» αίσθηση του εαυτού τους, η οποία βάλλεται συνεχώς από καταστροφικές συμπεριφορές (ουσίες, εγκληματικότητα κ.λπ.) με σκοπό την εξάλειψή της. Από την άλλη πλευρά, εκφράζουν παθητικά την εχθρότητά τους προς τον εξωτερικό κόσμο μέσω της δυσπιστίας και της αρνήσεως να δεχθούν φροντίδα ή αγάπη. Και στις δύο εκδηλώσεις αυτής της εχθρότητας, το πρόσωπο που υποφέρει περισσότερο είναι ο ίδιος ο επιζών. Η εσωτερικευμένη αίσθηση του σφάλματος, της αμαρτίας και της ρυπαρότητας ενεργοποιεί μια καταστροφική ορμή του ψυχικού παράγοντα, η οποία στοχεύει στην καταστροφή αυτών των αισθήσεων, αλλά και του ίδιου του ατόμου.

«Κάποιοι με αποκαλούν αμαρτωλή ή βρώμικη πόρνη και είμαι σίγουρη ότι γι' αυτούς ενσαρκώνω αυτούς τους χαρακτηρισμούς. Ωστόσο, κανείς δεν έκανε τον κόπο να δει πίσω απ' αυτό. Νομίζετε ότι ήθελα να μου συμβούν όλα αυτά; Το μόνο που θέλω είναι εκείνο το αγόρι, που άφησα στο σπίτι στην ηλικία των 10 ετών, να είναι ευτυχισμένο και ασφαλές, να φύγει από την κακοποίηση του σπιτιού. Ξέρετε τι είναι λυπηρό; Ότι είναι δύσκολο για τους "άλλους" της κοινωνίας να δουν εκείνο το αγόρι που αναζητά απεγνωσμένα την ευτυχία, σε σημείο που δυσκολεύομαι να το δω κι εγώ η ίδια τώρα».

Υπάρχουν τόσα πολλά που μπορούμε να διδαχθούμε από τα βιώματα αυτού του προσώπου. Η ενεργητική ακρόαση των όσων μας διηγούνται οι επιζώντες μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε και να διακρίνουμε εκείνο το μικρό παιδί, δημιουργώντας ένα μονοπάτι επανασυνδέσεως των επιζώντων με την παιδική τους ηλικία, τότε που αναζητούσαν ένα καλύτερο μέλλον, που ήθελαν να παίξουν και να είναι ευτυχισμένοι. Οι επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων αναζητούν τη μαρτυρία του Χριστού. Η μαρτυρία του Χριστού μπορεί να οδηγήσει τα θύματα σε πνευματική ανάπτυξη και να αποκαλύψει την αλήθεια της χάριτος του Θεού. Ωστόσο, εμείς ως επαγγελματίες δεν δυνάμεθα να μαρτυρήσουμε Χριστό εάν είμαστε προσκολλημένοι στο εγώ και στην εξουσία μας. Η Β' Επιστολή Πέτρου μας υπενθυμίζει ότι ο Θεός *«μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι ἀλλὰ πάντα εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι»* (Β' Πέτρ. 3, 9), καλώντας μας παράλληλα να συμβιβαστούμε με

τον πόνο μας και να συμφιλιωθούμε με το παρελθόν, ώστε να νοηματοδοτήσουμε το παρόν.

Στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο (Λουκ. 19, 10), έχουμε το έξοχο παράδειγμα του Ιησού που γίνεται μάρτυρας του πόνου και της οδύνης του Ζακχαίου χωρίς να προσπαθεί βεβιασμένα να τον σώσει, αλλά, στην πραγματικότητα, ο Ιησούς τον σώζει διά της μαρτυρίας Του. Οι επιζώντες, μέσα από τις δικές τους δοκιμασίες, μας προσκαλούν να αμφισβητήσουμε τον τρόπο με τον οποίο εμείς δίνουμε μαρτυρία. Οι παρεμβάσεις σε περιόδους κρίσεως μπορούν να ωφελήσουν τον επιζώντα όταν εμείς, επαγγελματίες ψυχικής υγείας και πνευματικοί ηγέτες, επανεξετάσουμε τόσο τον τρόπο μαρτυρίας μας όσο και την ικανότητά μας να «χωρέσουμε» τον άλλον. Είναι η εμπιστοσύνη μας στη διαδικασία και η ικανότητά μας να περιλάβουμε το «διαφορετικό» που παρέχει θεραπεία και αναδομεί την ελπίδα για το μέλλον.

Διακονία στο Περιθώριο

Πρωτίστως, η Αγία Γραφή διδάσκει για το νόημα της διακονίας στο περιθώριο. Στον Ευαγγελιστή Μάρκο (Μάρκ. 5, 1-20) υπάρχει ένα σχετικό παράδειγμα όπου διαβάζουμε ότι ο Ιησούς ήταν έτοιμος να δώσει αγάπη, να αποδεχθεί και να προσφέρει ακρόαση σε εκείνους που η κοινωνία θεωρούσε «ακάθαρτους», αλλά ήταν επίσης έτοιμος να καταστεί ο Ίδιος «ακάθαρτος» στα μάτια της ιουδαϊκής κοινωνίας προκειμένου να επιτελέσει τη διακονία Του. Αυτό που διδασκόμαστε από το παράδειγμά Του είναι ότι, όταν προσεγγίζουμε επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων, είναι σημαντικό να τους συναντούμε στην ανθρώπινη υπόστασή τους ως συνανθρώπους μας. Ο Ιησούς μας λέγει ότι μπορούμε να επιτύχουμε αυτή την προσέγγιση προς τον πλησίον όταν αποτινάξουμε τους ρόλους μας και την εξουσία που απορρέει από αυτούς. Αυτή η προσέγγιση της διακονίας, όπως μαθαίνουμε από τον Μάρκο, απελευθερώνει τα άτομα προβάλλοντας τη χάρη του Θεού, ενώ ταυτόχρονα τους επιστρέφει την αυτονομία τους. Οι χριστιανικές διδασκαλίες, ωστόσο, μας δείχνουν ότι μια τέτοια διακονία δεν είναι άμοιρη πολλών κινδύνων. Μας υπενθυμίζει επίσης ότι οφείλουμε συνεχώς να αναστοχαζόμαστε τον εαυτό μας, αναγνωρίζοντας τις δικές μας ανάγκες αυτοεπιβεβαίωσης, ώστε να αποφύγουμε να οδηγηθούμε από αυτές τις παρορμήσεις, γεγονός που οδηγεί στην καταστροφή, την κακοποίηση και την πνευματική βία.

Συμπέρασμα

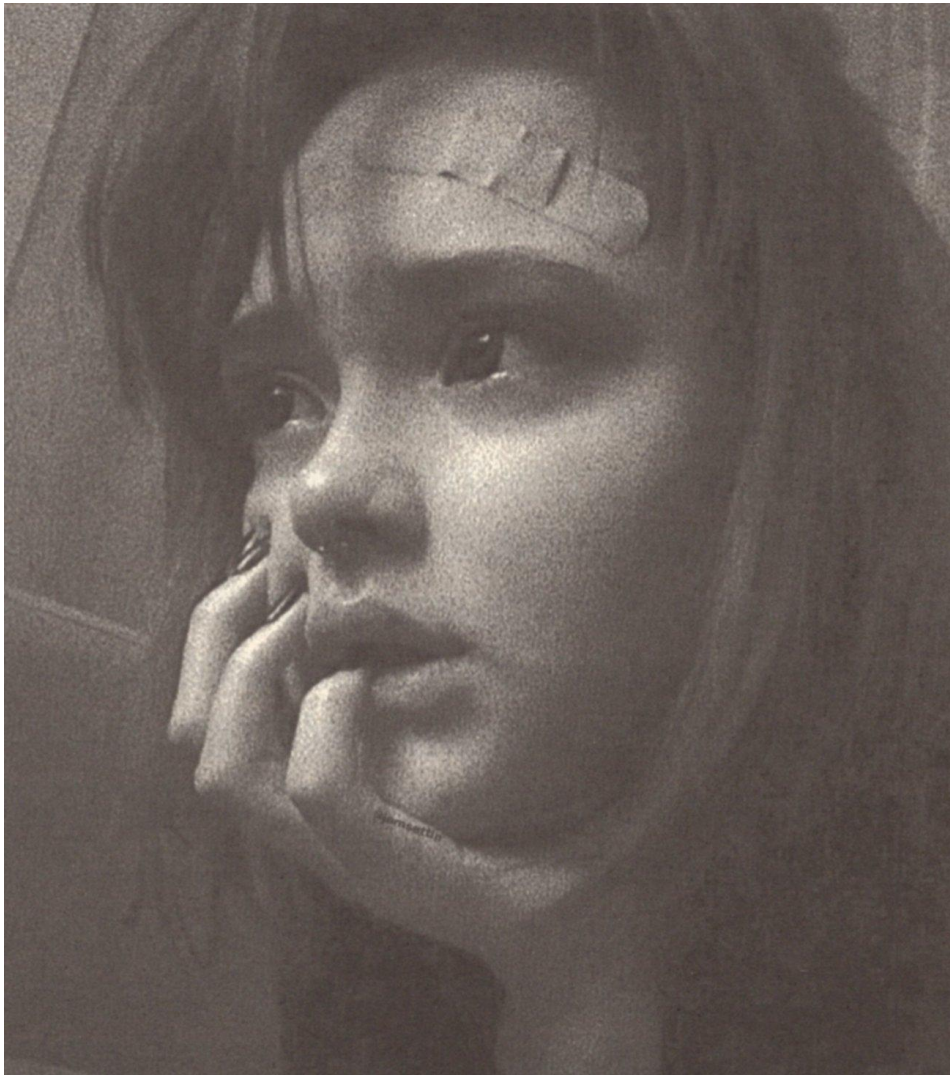
Συμπερασματικά, είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ένα πολυσχιδές φαινόμενο με πολυδιάστατες επιπτώσεις στους επιζώντες. Θεμελιωδώς, συνεπάγεται μια κατάχρηση εξουσίας που αναστέλλει την ελεύθερη ύπαρξη άλλων ανθρωπίνων όντων. Μπορεί να θεωρηθεί ως η έσχατη προδοσία της εμπιστοσύνης, της αγάπης και της φροντίδας. Επηρεάζει επίσης τη σχέση του θύματος με την ίδια του την

προσωπικότητα, καταστρέφοντας όλα τα εσωτερικά υπαρξιακά κάτοπτρα και διαφθείροντας τον νοσηματοδοτικό μηχανισμό, μετά τον οποίο η πνευματικότητα θραύεται και η σύνδεση με το υπερβατικό παύει να υφίσταται. Σχεδόν έναν αιώνα πριν, ο Φρεντερίκ Ντάγκλας, ένας εξέχων ακτιβιστής που δραπέτευσε από τη δουλεία και αργότερα έγινε ηγέτης του κινήματος καταργήσεώς της, είπε: *«Ιδού ένας άνθρωπος που μετατράπηκε σε υποζύγιο»*. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι διακινητές ανθρώπων απογυμνώνουν τα άτομα από την αξιοπρέπειά τους και την προσωπικότητά τους. Πρόκειται για ένα θλιβερό φαινόμενο που υποβάλλει τα άτομα στην έμφυτη σκληρότητα της ανθρωπότητας. Μια τέτοια σκληρότητα συχνά ξεκινούσε μέσα στην οικογένειά τους, και αυτοί οι επιζώντες αναζητούν συνεχώς τρόπους να πενθήσουν για την έλλειψη αγάπης, ελπίζοντας να την βρουν κάποια μέρα.

Στον χώρο συμβουλευτικής μου, ακούω συνεχώς ιστορίες για τις απαρχές της σκληρότητας και της παραμελήσεως, ξεκινώντας από τους πρωταρχικούς φροντιστές των ασθενών μου. Είναι υψίστης σημασίας, τόσο για τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας όσο και για τους θρησκευτικούς ηγέτες, να μην αντανακλούν περαιτέρω αυτούς τους δυσλειτουργικούς καθρέφτες κάνοντας κατάχρηση της εξουσίας τους, αλλά αντίθετα χρησιμοποιώντας την εμπειρία τους για να δώσουν μαρτυρία, να αφουγκραστούν τον Θεό σε κάθε στιγμή και να είναι αρκετά ταπεινοί ώστε να διδαχθούν από τις αφηγήσεις των άλλων. Αυτές οι αφηγήσεις μπορούν να καθοδηγήσουν τους επαγγελματίες και τους θρησκευτικούς ηγέτες στην κατανόηση των επόμενων βημάτων στο μονοπάτι της θεραπείας. Μόνο τότε οι επιζώντες θα βιώσουν τη χάρη του Θεού, επιτρέποντάς τους να γίνουν μάρτυρες του Θεού στη δική τους πνευματική αφύπνιση. Αυτό έρχεται σε πλήρη αντίθεση με έναν αυταρχικό ρόλο που μπορεί να υιοθετηθεί από ανθρώπους που έχουν ενταλθεί να προσφέρουν υποστήριξη σε όσους έχουν πληγεί από την εμπορία ανθρώπων. Κάποιες φορές, στην ανάγκη μας να φανούμε ικανοί, διακινδυνεύουμε να επιδεινώσουμε το τραύμα και την αρνητική τους εμπειρία για τον κόσμο. Ωστόσο, εάν δεν μπορέσουμε να υπερβούμε την εξουσία και τη δύναμη του ρόλου μας ως θεραπευτών, τότε επιβεβαιώνουμε για άλλη μια φορά την εντύπωση ενός σκληρού κόσμου όπου η αγάπη και η αξιοπρέπεια είναι δυσεύρετες. Ενός κόσμου όπου οι επιζώντες της εμπορίας ανθρώπων δεν πρέπει να αναμένουν αξιοπρεπή μεταχείριση ή σεβασμό από άλλα ανθρώπινα όντα.

Η Χριστιανική πνευματικότητα μας διδάσκει για τα ιαματικά στοιχεία της Εκκλησίας, την ικανότητα να συνεργαζόμαστε καλώς, να συνδεόμαστε ο ένας με τον άλλον βάσει του ποιοι είμαστε και όχι του τι είμαστε, γεγονός που επιτρέπει στις εμπειρίες και τις αλληλεπιδράσεις μας να χαρακτηρίζονται από συμπόνια. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι ο φόβος και η υποταγή διαιωνίζουν το τραύμα που βιώνουν οι επιζώντες. Ωστόσο, η ακρόαση είναι μια πράξη πίστεως μέσω της οποίας μπορούμε να ακούσουμε τον λόγο του Χριστού σε κάθε ανθρώπινο ον: *«ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ»* (Ρωμ. 10, 17). Επίσης σημαντικά είναι τα λόγια του Παύλου στην Προς Φιλήμονα Επιστολή (Φιλήμ. 1, 10-18), όπου δεν αμφισβητεί τη σχέση εξουσίας μεταξύ «δούλου και κυρίου». Ήταν ο Παύλος που είδε τον Ονήσιμο όχι απλώς ως αδελφό εν Χριστώ, αλλά ως συνάνθρωπο. Η Χριστιανική πνευματικότητα και οι διδασκαλίες της εισάγουν μια νέα

κατανόηση της ανθρώπινης ισότητας και ο Παύλος μας προσκαλεί όλους να το αναγνωρίσουμε αυτό, όπως διαβάζουμε στον Ησαΐα (Ησ. 65, 21-23), όπου μας υπενθυμίζεται ότι η αποτυχία αναγνώρισεως αυτού του γεγονότος συνιστά αποτυχία αναγνώρισεως της ίδιας της αποστολής του Θεού (*missio Dei*).

Σημείωμα της Ομάδας Εργασίας

Κατά το έτος 2016, η Α.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος προέβη στη σύσταση ειδικής Ομάδας Εργασίας για τη Σύγχρονη Δουλεία. Σκοπός της πατριαρχικής αυτής πρωτοβουλίας υπήρξε η κινητοποίηση του εμπύχου δυναμικού και των πόρων του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική γνώση, δράση και μαρτυρία για την εξάλειψη των αλληλένδετων μορφών δουλείας, οι οποίες πλήττουν πλέον των 46 εκατομμυρίων ανθρώπων σε παγκόσμια κλίμακα.

Εδώ και εικοσιπέντε έτη, η μέριμνα για την κτίση και το φυσικό περιβάλλον αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του θεολογικού οράματος και της διακονίας του Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου. Κατά τον ίδιο τρόπο, η Μήτηρ Εκκλησία επιθυμεί τώρα να δώσει τη δική της απάντηση και να στρέψει την προσοχή της σε μια έτερη, βαθύτατη πληγή στο σώμα του Χριστού. Ως Συντονιστής της Ομάδας Εργασίας ορίστηκε ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας κ. Νικήτας.

Την υπόλοιπη επιτροπή απάρτιζαν η Ελισάβετ Προδρόμου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διαπραγματεύσεων και Επιλύσεως Συγκρούσεων στη Σχολή Νομικής και Διπλωματίας Fletcher, ο Πανοσιολογιώτατος Αρχιμανδρίτης κ. Νήφων Τσιμαλής, τότε Δευτερεύων των Πατριαρχικών Διακόνων και νυν Διευθυντής του Γραφείου του Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας, καθώς και η Πρεσβυτέρα Μαρία Δρόσου από την Ελληνορθόδοξη Μητρόπολη Βοστώνης.

Η Ομάδα Εργασίας έχει διοργανώσει έως σήμερα τρία διεθνή συνέδρια, ενώ υπήρχε σχεδιασμός και για ένα τέταρτο, η πραγματοποίηση του οποίου ανεστάλη λόγω της πανδημίας του COVID-19. Το πρώτο συνέδριο έλαβε χώρα στην Κωνσταντινούπολη το 2017 με τίτλο «Αμαρτίες ενώπιόν μας» (*Sins Before Our Eyes*), το δεύτερο στο Μπουένος Άιρες το 2018 με τίτλο «Παλαιά Προβλήματα στον Νέο Κόσμο» (*Old Problems in the New World*) και το τρίτο πραγματοποιήθηκε εκ νέου στην Κωνσταντινούπολη το 2019 υπό τον τίτλο «Επίγνωση, Δράση και Αντίκτυπος» (*Awareness, Action and Impact*). Κάθε μία από αυτές τις εκδηλώσεις επεδίωξε με επιτυχία να συγκεντρώσει ένα ευρύ φάσμα εμπειρογνομόνων από διάφορα πεδία και οργανισμούς, με στόχο την ανταλλαγή απόψεων και τη συζήτηση γύρω από τα πολύπλοκα και πολυδιάστατα προβλήματα της σύγχρονης δουλείας και της εμπορίας ανθρώπων.

Μεταξύ των συμμετεχόντων σε κάθε συνέδριο συγκαταλέγονταν ακαδημαϊκοί ερευνητές, εκπρόσωποι κυβερνήσεων και ακτιβιστές από τη βάση της κοινωνίας. Η ανταλλαγή των συμπερασμάτων που αποκτήθηκαν με κόπο, η ευκαιρία για διάλογο και συζήτηση, καθώς και η ανάπτυξη νέων σχέσεων μεταξύ των ομιλητών και των

συμμετεχόντων, έλαβαν χώρα σε πνεύμα νηφαλιότητας και συνεργασίας υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Εμπνεόμενη από το έργο αυτών των συνεδρίων, η Ιερά Μητρόπολη Αγίου Φραγκίσκου διοργάνωσε σειρά εκπαιδευτικών σεμιναρίων, τα οποία φιλοξενήθηκαν από ενορίες που προσκάλεσαν τόσο τους ενορίτες τους όσο και μέλη της ευρυτέρας κοινότητας, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών και την αύξηση της ευαισθητοποιήσεως του κοινού.

Η προεργασία που έχει τεθεί μέχρι τώρα από την Ομάδα Εργασίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου για τη Σύγχρονη Δουλεία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια ποικιλία μελλοντικών πρωτοβουλιών. Συνεχίζεται αδιακόπως το σοβαρό έργο της ευαισθητοποιήσεως των ανθρώπων απέναντι σε αυτή την επείγουσα κατάσταση, η οποία εξελίσσεται συνεχώς τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και εντός των δικών μας κοινοτήτων.

Βιογραφικά Σημειώματα Συγγραφέων

Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας κ. Νικήτας

Ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας κ. Νικήτας γεννήθηκε και ανετράφη στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η ιστορία της διακονίας του στην Εκκλησία δεν περιλαμβάνει απλώς διαφορετικούς πολιτισμούς και ηπείρους, αλλά τους γεφυρώνει εντός της ενωτικής και οικουμενικής διαστάσεως που είναι σύμφυτη με το ορθόδοξο χριστιανικό ήθος. Η ποιμαντική του διακονία χαρακτηρίζεται από βαθύ σεβασμό και αγάπη για τις παραδόσεις της Ορθοδόξου Πίστεως, ζωντανεύοντας τις θεολογικές, ιστορικές, γλωσσικές και καλλιτεχνικές εκφάνσεις της πλούσιας κληρονομιάς της για τον σύγχρονο κόσμο. Πρωτίστως και κυρίως, ο Σεβασμιώτατος διακονεί τον λαό του Θεού, ζώντας και διδάσκοντας με ιδιαίτερη έμφαση στην ιερή ευθύνη της συμπαραστάσεως προς όσους υποφέρουν και βρίσκονται σε ανάγκη, ως αντανάκλαση του φιλανθρωπικού πνεύματος της Θείας Ευχαριστίας στη χριστιανική ζωή. Ο Σεβασμιώτατος υπηρέτησε ως εφημέριος στο Merrillville της Ιντιάνα, ως Πρωτοσύγκελλος της Ελληνικής Ορθόδοξης Επισκοπής του Σικάγο στο Ιλινόις, ως Μητροπολίτης Χονγκ Κονγκ και Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς και ως Μητροπολίτης Δαρδανελλίων και Ιεράρχης του Οικουμενικού Θρόνου, ενώ παράλληλα διηύθυνε το Πατριαρχικό Ορθόδοξο Ινστιτούτο «Πατριάρχης Αθηναγόρας» στο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνιας. Την 12η Ιουνίου 2019 εξελέγη Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας από την Αγία και Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, όπου και ποιμαίνει το πιστό πλήρωμα της πρώτης ιστορικά Μητροπόλεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη.

Δρ. Petre Breazu

Ο Petre Breazu είναι υπότροφος του προγράμματος «Marie Skłodowska-Curie» στο Πανεπιστήμιο Loughborough του Λονδίνου. Ο Δρ. Breazu είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και την Επικοινωνία από το Πανεπιστήμιο του Örebro και το ερευνητικό του έργο εστιάζει στον ρατσισμό και τις διακρίσεις που βιώνουν οι περιθωριοποιημένες κοινότητες στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά.

Γεώργιος Τσιαπουρδής

Ο Γεώργιος Τσιαπουρδής εργάζεται ως εκπαιδευτικός εδώ και οκτώ έτη, διδάσκοντας τόσο στα West Midlands όσο και στο Λονδίνο. Αρχικά εκπαιδεύτηκε ως δάσκαλος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ πλέον διδάσκει μαθηματικά σε νέο σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Βορειοδυτικό Λονδίνο, όπου παράλληλα συνδράμει στις ποιμαντικές ανάγκες των μαθητών του επιπέδου KS3, υπό την ιδιότητα του Βοηθού Υπευθύνου Έτους. Ο κ. Tsiappourdhi είναι μέλος της Επιτροπής Θρησκευτικής Εκπαίδευσης της Αρχιεπισκοπής.

Δρ. Νικόλαος Σουβλάκης

Ο Δρ. Νικόλαος Σουβλάκης είναι ψυχαναλυτής, δικαστικός ψυχολόγος και θρησκευτικός ανθρωπολόγος στο Πανεπιστήμιο του Westminster. Τα θεολογικά του ενδιαφέροντα εντοπίζονται στη χριστιανική πνευματικότητα και τη θρησκευτική θεραπεία, καθώς αυτές σχετίζονται με την ψυχική υγεία και τις εξαρτητικές συμπεριφορές. Διαθέτει πολυετή κλινική εμπειρία ως ψυχαναλυτής και ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις εξαρτητικές προσωπικότητες και την εμπορία ανθρώπων.

Rena Mentis

Η Rena Mentis είναι εταίρος στη δικηγορική εταιρεία Nicholas & Co, με ειδίκευση στη δικαστική διαμάχη και την επίλυση διαφορών. Η κ. Mentis ασχολείται με ευρύ φάσμα νομικών υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων εμπορικών και ιδιοκτησιακών διαφορών, παρέχοντας συμβουλές τόσο σε εταιρικούς πελάτες όσο και σε ιδιώτες σχετικά με την επίλυση ποικίλων συμβατικών και λοιπών αστικών διαδικασιών, συγκρούσεων και επίδικων θεμάτων.

Υπόμνημα Εικόνας

Η παρούσα εικόνα φιλοτεχνήθηκε κατόπιν παραγγελίας του Σεβ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας κ. Νικήτα, ο οποίος διακονεί ως Συντονιστής της Ομάδας Εργασίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου που είναι αφιερωμένη στην αντιμετώπιση της Σύγχρονης Δουλείας. Η εικόνα επρόκειτο να αποκαλυφθεί στη νήσο Κάλυμνο τον Μάιο του 2020, στο πλαίσιο του τετάρτου διεθνούς συνεδρίου για τη σύγχρονη δουλεία που διοργάνωνε η Ομάδα Εργασίας, ωστόσο η σύναξη αναβλήθηκε λόγω της παγκόσμιας πανδημίας του COVID-19.

Η εικόνα φέρει τον τίτλο «Πάσχα, Κυρίου Πάσχα» και ιστορήθηκε από τον παγκοσμίου φήμης αγιογράφο Ιερομόναχο Λουκά τον Ξενοφωντινό, από το Άγιον Όρος. Ο αγιογράφος απεικονίζει την Ανάσταση του Χριστού ως την εγκαινίαση της Καινής Διαθήκης, την οποία βλέπουμε να προεικονίζεται στις δύο παρακείμενες σκηνές από την Παλαιά Διαθήκη, όπως αυτές περιγράφονται στο βιβλίο της Εξόδου.

Αριστερά, διακρίνουμε το στράτευμα του Φαραώ να καταποντίζεται στα ύδατα της Ερυθράς Θάλασσας ενώ καταδιώκει τους Ισραηλίτες. Δεξιά, βλέπουμε τον Μωσή να διαχωρίζει τα ύδατα με τη ράβδο του και τον νεοαπελευθερωθέντα λαό του Ισραήλ να ξεκινά το ταξίδι του μέσα στην έρημο. Μετά τη μεγάλη τους έξοδο από τη δουλεία της Αιγύπτου, ο εκλεκτός λαός του Θεού οδηγείται προς τη Γη της Επαγγελίας από ένα στύλο νεφέλης κατά τη διάρκεια της ημέρας και ένα στύλο πυρός τη νύχτα.

Τέλος, στο ανώτερο τμήμα, βλέπουμε τον Ιησού Χριστό να ίσταται επί των συντριμμένων πυλών του Άδου. Στο ένα χέρι κρατά το όργανο του θανάτου Του, το Σταυρό, ενώ με το άλλο απλώνει το χέρι για να ανασύρει τον Αδάμ. Τοποθετημένα πλάι-πλάι, τα γεγονότα αυτά μας παρουσιάζουν τις παράλληλες ιστορίες των δύο Πάσχα. Το αίμα του θυσιαζόμενου αμνού προστάτευσε τα πρωτότοκα τέκνα των Ισραηλιτών και επέφερε θάνατο στις αιγυπτιακές οικίες, επιτρέποντας στον λαό του Θεού να διαφύγει από τη γη της αιχμαλωσίας του. Το αίμα του Υιού του Ανθρώπου κομίζει τη σωτηρία σε ολόκληρη την ανθρωπότητα και την ελευθερία από τον θάνατο.

Ο Μωσής χρησιμοποίησε τη ράβδο του για να οδηγήσει τους Ισραηλίτες με ασφάλεια μέσω της Ερυθράς Θάλασσας, και ο Χριστός διά του ξύλου του Σταυρού διήλθε τον Άδη αλώβητος. Τα ύδατα της Ερυθράς Θάλασσας αφάνισαν τους Αιγύπτιους στρατιώτες, και τα ύδατα της κολυμβήθρας καταλύουν την κυριαρχία του θανάτου επί της ανθρωπότητας. Αέρας και φωτιά οδηγούν τον εκλεκτό λαό του Θεού μέσα από την έρημο προς τη Γη της Επαγγελίας και, μετά την Ανάσταση, το Άγιο Πνεύμα κατέρχεται κατά την Πεντηκοστή «ως πνοή βιαία» με γλώσσες πυρός, για να οδηγήσει την Εκκλησία στη Βασιλεία του Θεού.

Βιβλιογραφία

- Basoglu, M. & Mineka, S. (2006). The role of uncontrollable and unpredictable stress in post-traumatic stress responses in torture survivors. In *Torture and its consequences: Current treatment approaches*. Cambridge University Press.
- Bialecki, J. (2015). Virtual Christianity in an age of nominalist anthropology. *Anthropological Theory*, 12(3), 295–319.
- Bottani, G. (2020). The impact of COVID-19 on human trafficking. *Talitha*, 10–16.
- Campbell, J. J. (2002). Intimate partner violence and physical health consequences. *Archives of Internal Medicine*, 162(10), 1157–1163.
- Daswani, G. (2015). *Looking back, moving forward: Transformation and ethical practice in the Ghanaian Church of Pentecost*. University of Toronto Press.
- Derogatis, L. R. (1983). The brief symptom inventory: an introductory report. *Psychological Medicine*, 13(3), 595–603.
- Giezen, A. A. (2005). Consistency of memory for emotionally arousing events: A review of prospective and experimental studies. *Clinical Psychology Review*, 25, 935–953.
- Green, B. L. (2000). Outcomes of single versus multiple trauma exposure in a screening sample. *Journal of Traumatic Stress*, 13(2), 271–286.
- Handman, C. (2015). *Critical Christianity: Translation and denominational conflict in Papua New Guinea*. University of California Press.
- Herlihy, J. S. (2002). Discrepancies in autobiographical memories--implications for the assessment of asylum seekers: repeated interviews study. *British Medical Journal*, 324(7333), 324–331.
- Hossain, M. Z. (2005). *Recommendations for reproductive and sexual health care of trafficked women in Ukraine: Focus on STI/RTI care*. London School of Hygiene & Tropical Medicine (LSHTM) and International Organization for Migration (IOM).
- Montgomery, E. K. (1992). Children of torture victims: Reactions and coping. *Child Abuse and Neglect: International Journal*, 16(6), 797–805.
- Mosko, M. (2010). Partible penitents: Dividual personhood and Christian practice in Melanesia and the West. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 16(2), 215–240.
- Ostrovski, N. V. (2011). Women in post-trafficking services in Moldova: Diagnostic interviews over two time periods to assess returning women's mental health. *BMC Public Health*, 11(232), 1471–2458.

Panasetis, P. (2003). Peritraumatic versus persistent dissociation in acute stress disorder. *Journal of Traumatic Stress*, 16(6), 563-566.

John Paul II (1988). *Post-synodal apostolic exhortation Christifideles laici*. Vatican.

Pemberton, C. (2006). For God's sake not for sale: Trafficking and the church in Europe. *Gender and Development*, 14(3), 399-408.

Souvlakis, N. (2021). *Evil eye in Christian Orthodox society: A journey from envy to personhood*. Berghahn Books.

Volpicelli, S. (2004). *Understanding and counteracting trafficking in persons: The acts of the seminar for women religious*. International Organization for Migration.

Werbner, R. (2011). *Holy hustler, schism, and prophecy: Apostolic reformation in Botswana*. University of California Press.

WHO (2020). *Coronavirus update No25*. World Health Organization.

Zimmerman, C. & Watts, C. (2003). *WHO ethical and safety recommendations for interviewing trafficked women*. London School of Hygiene and Tropical Medicine / World Health Organization.

Zimmerman, K. H. (2006). *Stolen smiles: A summary report on the physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked in Europe*. London School of Hygiene and Tropical Medicine.

«Υπὲρ νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Θεία Λειτουργία του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου

Εκφράζονται θερμές ευχαριστίες για τον χρόνο που διαθέσατε προς μελέτη των απόψεων και των προβληματισμών οι οποίοι περιλαμβάνονται στο παρόν φυλλάδιο. Στην περίπτωση που επιθυμείτε να στηρίξετε την διακονία αυτή καθώς και τις λοιπές προσπάθειες της Ιεράς Αρχιεπισκοπής, οι δωρεές σας δύνανται να αποστέλλονται είτε μέσω επιταγής είτε με την χρήση ψηφιακών μέσων.

Ιερά Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας

Thyateira House, 5 Craven Hill, London W2 3EN

PayPal

Μια διαρκώς ενημερωμένη συλλογή πληροφοριακού υλικού, πηγών, προσφάτων εξελίξεων και συνεχιζόμενης έρευνας είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο του Ανεξαρτήτου Επιτρόπου του Ηνωμένου Βασιλείου κατά της Συγχρόνου Δουλείας.

<http://www.antislaverycommissioner.co.uk>